

Міністерство освіти і науки України
Університет митної справи та фінансів

Факультет фінансовий
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: Фінансовий стан державних банків України та перспективи їх розвитку.

Виконав: здобувач освіти групи ФК24-1м
спеціальність 072 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок»

Пархоменко Вікторія Володимирівна

Керівник к.е.н., доцент Панасейко І.М.

Рецензент _____
(місце роботи)

(посада)

(науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Пархоменко В.В. Фінансовий стан державних банків України та перспективи їх розвитку.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». – Університет митної справи та фінансів, Дніпро, 2026.

У роботі розглянуто теоретичні аспекти оцінки фінансового стану державних банків, зокрема АТ КБ «ПриватБанк». Проведено організаційно-економічну характеристику банку, проаналізовано основні фінансові показники його діяльності, здійснено порівняльний аналіз з іншими державними банками України. Виявлено основні проблеми, що впливають на фінансову стійкість державних банків, окреслено напрями їх подолання.

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, подана на 80 сторінках, містить 13 таблиць, 2 рисунки. Список використаних джерел включає 45 найменувань.

Ключові слова: фінансовий стан, державні банки, АТ КБ «ПриватБанк», банківська система, фінансовий аналіз, прогнозування, міжнародний досвід.

Пархоменко В.В. Теоретико-методологічні підходи до оцінки фінансового стану державних банків / Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції «Економіко-правові, управлінсько-технологічні та соціально-психологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд» - 14 листопада 2025 р. – Дніпро, с. 97-98.

ANNOTATION

Parkhomenko V.V. The financial structure of the sovereign banks of Ukraine and the prospects for their development.

Qualification work for obtaining a master's degree in the specialty 072 "Finance, banking, insurance and stock market". - University of Customs and Finance, Dnipro, 2026.

The paper considers theoretical aspects of assessing the financial condition of state-owned banks, in particular JSC CB "PrivatBank". The organizational and economic characteristics of the bank are provided, the main financial indicators of its activities are analyzed, a comparative analysis is carried out with other state-owned banks of Ukraine. The main problems affecting the financial stability of state-owned banks are identified, and directions for overcoming them are outlined.

The master's qualification work consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of sources used, appendices, presented on 80 pages (the volume is indicated without a list of sources and appendices), contains 13 tables, 2 figures. The list of sources used includes 45 items.

Keywords: financial condition, state-owned banks, JSC CB "PrivatBank", banking system, financial analysis, forecasting, international experience.

Parkhomenko V.V. Theoretical and methodological approaches to assessing the financial condition of state-owned banks / Collection of abstracts of the International Scientific and Practical Conference "Economic, Legal, Administrative, Technological and Socio-Psychological Dimensions of Today: A Youth Perspective" - November 14, 2025 - Dnipro, p. 97-98

ЗМІСТ

ВСТУП		4
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ	7
РОЗДІЛ 2	АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ АТ КБ «ПРИВАТБАНК» ТА ІНШИХ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ	22
2.1	Організаційно-економічна характеристика АТ КБ «ПриватБанк»	22
2.2	Аналіз фінансових показників АТ КБ «ПриватБанк»	27
2.3	Фінансовий стан державних банків у банківській системі України	49
РОЗДІЛ 3	НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ	64
3.1	Прогнозування фінансового стану державних банків у банківській системі України	64
3.2	Перспективи покращення фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк» з урахуванням міжнародного досвіду	72
ВИСНОВКИ		78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ		81

ВСТУП

Актуальність дослідження. Ефективне функціонування банківської системи є ключовою умовою стабільного розвитку національної економіки, особливо в умовах економічної турбулентності та викликів, з якими стикається фінансовий сектор України. Одним із найбільш важливих елементів фінансової системи держави є державні банки, які не лише здійснюють активну фінансову діяльність, а й відіграють роль стабілізатора в умовах кризових явищ. Серед них АТ КБ «ПриватБанк» займає провідне місце за обсягами активів, кількістю клієнтів та роллю в забезпеченні платоспроможності банківської системи.

На сучасному етапі розвитку економіки України зростає потреба у детальному вивченні фінансового стану державних банків, адже саме їх надійність та ефективність функціонування є запорукою фінансової стабільності в країні. Поглиблення фінансової аналітики, підвищення прозорості та обґрунтованості управлінських рішень потребують впровадження сучасних інструментів діагностики фінансового стану банківських установ, враховуючи як внутрішні, так і зовнішні ризики. Аналіз фінансової звітності державних банків, зокрема АТ КБ «ПриватБанк», дозволяє не лише оцінити їх поточний стан, а й визначити потенційні напрями вдосконалення фінансової стратегії.

Проблематика фінансової стійкості банків, ефективності їх функціонування, впровадження міжнародних стандартів управління, капіталізації та забезпечення платоспроможності є предметом численних наукових досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних учених: А.О. Спіфанова, В.В. Коваленко, О.В. Крухмаль, Т.А. Латковської, В.О. Романишина, Ю.М. Уманців, К.Ф. Черкашиної, J. Dermine, A. Saunders, M. Dewatripont та інших. Однак, незважаючи на значний обсяг наукових напрацювань, подальшого дослідження потребують питання практичного застосування сучасних методів аналізу фінансового стану саме державних

банків, з урахуванням їх особливого статусу та функціонального навантаження.

Метою кваліфікаційної роботи є визначення напрямків удосконалення фінансового стану державних банків України, зокрема АТ КБ «ПриватБанк», на основі аналізу їх фінансових показників та міжнародного досвіду.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- дослідити теоретичні аспекти оцінки фінансового стану державних банків;
- охарактеризувати організаційно-економічну структуру АТ КБ «ПриватБанк»;
- провести аналіз фінансових показників діяльності АТ КБ «ПриватБанк»;
- здійснити оцінку фінансового стану державних банків у контексті банківської системи України;
- спрогнозувати майбутній фінансовий стан державних банків з урахуванням динаміки розвитку фінансового середовища;
- запропонувати практичні заходи щодо покращення фінансового стану державних банків на основі міжнародного досвіду.

Об'єктом дослідження є державні банки України, зокрема АТ КБ «ПриватБанк», як суб'єкти банківської системи, що забезпечують реалізацію фінансової політики держави.

Предметом дослідження є фінансовий стан державних банків, методи його оцінки та шляхи покращення ефективності функціонування в сучасних умовах.

Методи дослідження. У роботі застосовано такі методи: діалектичний підхід – для розкриття динаміки змін у фінансовому стані банків; індукція і дедукція – для формування узагальнень та аналітичних висновків на основі часткових фактів; монографічний метод – для аналізу літературних джерел та

нормативно-правової бази щодо функціонування державних банків; порівняльний економічний аналіз – для виявлення відмінностей у діяльності державних банків; статистичні методи (графічний, табличний, розрахунок абсолютних і відносних величин, горизонтальний, вертикальний і трендовий аналіз) – для обґрунтування результатів аналізу фінансових показників; фундаментальний аналіз – для оцінки макроекономічного впливу на банківську систему.

Апробація матеріалів. Основні положення та висновки, викладені у тезах «Теоретико-методологічні підходи до оцінки фінансового стану державних банків», були представлені на Міжнародній науково - практичній конференції «Економіко-правові, управлінсько-технологічні та соціально-психологічні виміри сьогодення: молодіжний погляд», м. Дніпро, 14 листопада, 2025 рік.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості застосування розроблених рекомендацій для вдосконалення методики оцінки фінансового стану державних банків, підвищення ефективності управління банківськими ресурсами та зміцнення їх платоспроможності.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України з питань банківської діяльності, офіційна фінансова звітність АТ КБ «ПриватБанк», статистичні матеріали НБУ, аналітичні огляди, наукові статті, монографії та публікації провідних вітчизняних і зарубіжних фахівців у сфері банківського регулювання.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків, подана на 80 сторінках, містить 13 таблиць, 2 рисунки. Список використаних джерел включає 45 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ

У сучасних умовах ведення господарської діяльності, особливо в банківській сфері, фінансовий стан установи є однією з найважливіших характеристик, що визначає її ефективність, стійкість і здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Проведення достовірного, своєчасного та комплексного аналізу фінансової спроможності банку є ключовою умовою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень усіма зацікавленими сторонами — власниками, інвесторами, клієнтами, контролюючими органами тощо. Такий аналіз дозволяє не лише ідентифікувати ризики та слабкі місця, а й розробити стратегії, що сприятимуть зниженню витрат, нарощенню прибутку і зростанню капіталізації банку [25, 26].

Фінансовий стан банку, за узагальненими підходами вітчизняних науковців (Криховецька З. М., Мигович Т. М., Гриценко А. А.), розглядається як інтегральна категорія, що відображає результативність фінансово-господарської діяльності установи через систему аналітичних показників у визначений момент часу [14, с. 10–13; 15, с. 14–18; 42, с. 123–125]. У свою чергу, зарубіжні дослідники (Stiglitz J., Shleifer A., Vishny R.) трактують його більш прагматично — як оціночну модель на основі відкритої фінансової звітності, що дозволяє зробити прогнози щодо майбутньої прибутковості та фінансової стабільності банківської установи, з урахуванням очікуваних доходів і можливих ризиків [7; 8].

Фінансовий стан банківських установ формується під впливом різноманітних чинників, які прийнято поділяти на зовнішні та внутрішні. Серед зовнішніх чинників провідну роль відіграють фактори макросередовища, які охоплюють міжнародні, політичні, економічні, соціально-демографічні, правові, екологічні та культурні компоненти [9,

с. 124–127; 10]. У сучасних умовах найбільшу загрозу становлять глобальні фінансові кризи, волатильність на світових фінансових ринках, геополітична нестабільність, а також фінансові санкції, що впливають на доступ банків до зовнішніх ресурсів [10; 23].

Політичні фактори, зокрема зміна політичного курсу, суспільні заворушення, партійні конфлікти, можуть створювати управлінські бар'єри для стратегічного планування діяльності банку та знижувати прогнозованість його доходів [10]. Макроекономічні умови (рівень ВВП, стабільність національної валюти, бюджетне сальдо, динаміка інфляції тощо) визначають загальне середовище функціонування банківського сектора [3; 42, с. 125].

Соціально-демографічні трансформації, у тому числі зміна клієнтської бази, урбанізація або міграційні процеси, безпосередньо впливають на попит на банківські послуги та відповідну адаптацію банківських стратегій [14, с. 13–15].

Внутрішні фактори формуються в межах самої установи та охоплюють організаційно-управлінські, фінансово-економічні та технологічні аспекти. Організаційно-управлінський блок включає структуру управління, якість стратегічного планування, внутрішню політику, систему мотивації персоналу та ефективність внутрішнього контролю [16, с. 56–58; 19, с. 40–44]. Фінансово-економічні характеристики пов'язані з такими показниками, як рентабельність, ліквідність, обсяг і структура активів та пасивів, збалансованість кредитного портфеля, прибутковість операцій [17, с. 60–62; 20, с. 12–15].

Окрему увагу заслуговують технологічні чинники, які в умовах цифрової трансформації набувають дедалі більшої ваги. Впровадження ІТ-рішень, розвиток дистанційного обслуговування та автоматизація операцій стали інструментами оптимізації внутрішніх процесів та підвищення ефективності. Проте це також призвело до концентрації нових технологічних ризиків, зокрема в галузі кібербезпеки, що вимагає оновлення підходів до оцінки фінансової стійкості банків [11; 19, с. 45–47].

Відповідно до статті 7 Закону України «Про банки і банківську діяльність», державний банк — це банк, 100 відсотків статутного капіталу якого належить державі. Такий банк може функціонувати виключно у формі акціонерного товариства.

Єдиним акціонером державного банку є держава в особі Кабінету Міністрів України, який здійснює управління корпоративними правами та виконує функції вищого органу управління банку. Організаційна структура державного банку включає також наглядову раду та правління.

Правовий режим державного банку має специфічні особливості. На нього поширюються положення Закону «Про банки і банківську діяльність», а також інші нормативно-правові акти, якщо вони не суперечать цій статті. При цьому статут банку затверджується вищим органом, тобто Кабінетом Міністрів, та має відповідати вимогам законодавства і нормативних актів Національного банку України.

До виключної компетенції вищого органу належить:

- визначення стратегічних напрямів діяльності банку;
- затвердження звітів про їх виконання;
- схвалення стратегії розвитку;
- прийняття рішень щодо зміни статутного капіталу;
- призначення членів наглядової ради;
- затвердження умов договорів з членами наглядової ради.

Таким чином, державні банки виступають особливими суб'єктами банківського ринку, діяльність яких поєднує загальні банківські функції з виконанням державних економічних і соціальних цілей, а їхнє регулювання є більш централізованим порівняно з іншими банками.

Отже, фінансовий стан банку є результатом складної взаємодії внутрішніх та зовнішніх чинників, які потребують комплексного моніторингу та аналізу. Ефективне управління цими чинниками створює

передумови для довгострокової стабільності та конкурентоспроможності банківської установи.

Таблиця 1.1

Поняття та сутність фінансового стану банку

Автор	Визначення фінансового стану банку
Криховецька З.М., Мигович Т.М.	Вважають фінансовий стан банку інтегральною характеристикою його стійкості, здатності в умовах нестабільного економічного середовища зберігати платоспроможність, підтримувати ліквідність і виконувати зобов'язання перед клієнтами та державою. Підкреслюється значення стабільної капітальної бази та якості активів у часи війни.
Гриценко А.А.	Розглядає фінансовий стан банків як функцію довіри – соціальної, інституційної та політичної. Банк, за автором, є не лише суб'єктом ринку, а й інструментом соціального контракту, що виконує зобов'язання перед суспільством через призму довіри до інституцій.
Кораблін С.О.	Визначає фінансовий стан банку через призму монетарної безпеки. Фінансова стабільність банку є відображенням стійкості національної грошово-кредитної системи. Акцентує увагу на впливі інфляційних, валютних та процентних ризиків.
Stiglitz J.	Вказує, що фінансовий стан банку є похідною від ефективного регулювання, ролі держави у формуванні умов для ринкової дисципліни та запобігання надмірній спекуляції. Державна участь може виступати каталізатором стабільності.
Marshall W., Rochon L.	Визначають фінансовий стан банків як політичну категорію, де стабільність досягається через політику розвитку, а не через ринкову конкуренцію. Банк вважається публічною інституцією, яка підтримує внутрішню рівновагу.
Marois T.	Підкреслює, що фінансовий стан державного банку не обмежується показниками прибутковості – він включає соціальну місію, здатність до контрциклічного регулювання і забезпечення доступу до фінансових ресурсів.

Складено автором за [4], [5], [6], [7], [8], [12], [13], [14].

Фінансовий стан банку – це комплексна характеристика його фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності, прибутковості та

здатності ефективно функціонувати у фінансовій системі країни, виконуючи свої зобов'язання перед клієнтами, вкладниками та державою. Це поняття охоплює не лише рівень доходів і витрат банківської установи, а й стан її активів і пасивів, ефективність використання ресурсів, рівень ризиків та якість управління ними.

Державний банк — це банк, 100 % статутного капіталу якого належить державі. Він може існувати лише у формі акціонерного товариства. Єдиним акціонером виступає держава, а функції з управління корпоративними правами виконує Кабінет Міністрів України. До органів управління державного банку належать:

- вищий орган — Кабінет Міністрів України;
- наглядова рада;
- правління.

Рішення Кабінету Міністрів щодо банку оформлюються у формі урядових актів. Також виключна компетенція держави включає затвердження стратегії розвитку, змін до статуту, призначення наглядової ради, зміни капіталу тощо.

На відміну від промислових або торговельних підприємств, фінансовий стан банку значною мірою залежить від довіри клієнтів, регулятивного середовища та загального стану фінансового ринку. З огляду на це, оцінка фінансового стану банку потребує глибокого аналізу як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Наприклад, несприятлива макроекономічна ситуація або погіршення репутації банку можуть призвести до масового відтоку вкладів, навіть якщо об'єктивно банк є платоспроможним.

Фінансовий стан банку можна охарактеризувати через декілька ключових аспектів:

- платоспроможність — здатність установи виконувати свої зобов'язання перед клієнтами та контрагентами у визначені терміни.
- ліквідність — можливість банку оперативно перетворити активи в грошові кошти без істотних втрат для задоволення вимог вкладників.

- фінансова стійкість – спроможність банку залишатися стабільним при виникненні кризових ситуацій або під впливом економічних потрясінь.
- прибутковість – здатність банку генерувати прибуток в умовах конкуренції та ризиків.
- якість активів – оцінка ризиків за кредитами та іншими вкладеннями, здатність боржників повертати кошти.
- капіталізація – рівень забезпеченості власним капіталом, що служить буфером для покриття збитків.

Фінансовий стан банку є відображенням його внутрішньої політики – у сфері управління активами і пасивами, кредитним портфелем, інвестиціями, ризиками та витратами. Однак не менш важливим є зовнішній контекст – економічна стабільність країни, стан валютного ринку, регуляторна політика НБУ, конкуренція між банками та довіра населення до банківської системи.

Оцінка фінансового стану банку вкрай важлива як для внутрішнього менеджменту, так і для зовнішніх учасників фінансового ринку. Керівництво банку використовує результати такого аналізу для стратегічного планування та виявлення проблемних напрямків у діяльності. Регулятори, зокрема Національний банк України, контролюють фінансову стабільність банків з метою запобігання системним ризикам. Інвестори, вкладники та партнери оцінюють фінансовий стан банку для прийняття рішень щодо співпраці чи вкладення коштів.

Стан фінансової системи країни напряму залежить від стабільності її банківського сектора. Банки, які знаходяться у задовільному фінансовому стані, сприяють економічному зростанню, забезпечують ефективну трансформацію заощаджень у інвестиції, підтримують розрахунково-платіжну інфраструктуру та стабільність грошово-кредитної політики. Натомість фінансова нестабільність банків може стати джерелом економічних потрясінь, викликати кризу довіри, девальвацію національної валюти та банкрутство інших учасників ринку.

В українських реаліях фінансовий стан банків набуває особливого значення через історичну нестабільність банківської системи, часті випадки виведення банків з ринку, політичну та економічну нестабільність, а також вплив війни. У таких умовах об'єктивна оцінка фінансового стану установи є ключовим елементом її виживання, довіри клієнтів та стратегічного розвитку.

Ці підходи демонструють, що поняття фінансового стану банку є багатограним: від суто економічного до соціально-інституційного. Державні та публічні банки, зокрема в Україні, розглядаються не тільки як комерційні установи, а як гаранті стабільності, інструменти політики розвитку, що значно розширює зміст поняття «фінансовий стан».

Оцінка фінансової стабільності банку є ключовим елементом аналізу його діяльності, що дозволяє зрозуміти рівень його платоспроможності, здатність протистояти зовнішнім шокам та ефективно управляти ризиками. В сучасній фінансовій аналітиці сформувався комплекс критеріїв та показників, що дозволяють оцінити фінансову стійкість банківської установи на різних рівнях: мікроекономічному (внутрішній фінансовий стан), мезоекономічному (взаємодія з ринком) та макроекономічному (вплив на фінансову систему країни загалом).

До основних критеріїв фінансової стабільності банку належать:

- капіталізація – рівень власного капіталу банку, який є резервом для покриття непередбачуваних збитків. Власний капітал визначає рівень фінансової незалежності банку.
- ліквідність – здатність банку виконувати свої поточні зобов'язання в будь-який момент. Високий рівень ліквідності гарантує безперебійність обслуговування клієнтів.
- якість активів – структура кредитного портфеля та рівень непрацюючих кредитів. Чим вища якість активів, тим менше ризиків втрат.

– прибутковість – спроможність банку отримувати дохід, що перевищує витрати. Це відображається у таких показниках, як рентабельність активів (ROA) та рентабельність власного капіталу (ROE).

– стабільність джерел фінансування – структура пасивів, зокрема співвідношення між стабільними та «гарячими» грошима (депозити до запитання, короткострокові запозичення).

Таблиця 1.2

Критерії та показники оцінки фінансової стабільності банківських установ

Автор	Ключові показники фінансової стабільності
Кочетигова Т.В., П'яничук Д.О.	Виділяють класичні фінансові індикатори – достатність капіталу (H2), ліквідність (H5), якість кредитного портфеля (частка проблемних кредитів), показники прибутковості (ROA, ROE). Акцентують на динаміці цих показників у контексті загроз і кризи.
Lyubich O.O., Bortnikov G.P.	Розширюють аналіз фінансової стабільності до порівняльного рівня: державні банки мають нижчу рентабельність, але вищу ліквідність та підтримку від держави. Пропонують інтегральні індекси стабільності.
Shleifer A., Vishny R.	Запропоновано критерій «політичної ефективності»: ефективність управління банком з урахуванням політичного тиску. Якщо політизація висока – це негативно впливає на фінансову стабільність.
Kornai J.	Звертає увагу на «ресурсне обмеження» – системний дефіцит, який впливає на здатність банку фінансувати кредити без залучення держпідтримки. Це критично в умовах війни.
Marshall W., Rochon L.	Вважають, що традиційні критерії не є достатніми. Пропонують включати соціальні параметри – доступність фінансування, збереження робочих місць, кредитна інклюдія.
Gerschenkron A.	Показує, що у відсталих економіках головним критерієм стабільності є здатність банку мобілізувати довгостроковий інвестиційний капітал.

Складено автором за [6], [7], [9], [10], [11], [12], [13], [26]

Кількісна оцінка цих критеріїв здійснюється за допомогою відповідних фінансових коефіцієнтів. Серед найбільш поширених показників варто виокремити такі:

- коефіцієнт достатності капіталу (CAR) – співвідношення регулятивного капіталу банку до його активів, зважених на ризик. Мінімально допустимий рівень CAR в Україні встановлюється НБУ. Цей показник дозволяє оцінити, наскільки банк захищений від потенційних втрат.

- коефіцієнт поточної ліквідності (LCR) – показує здатність банку покрити свої короткострокові зобов'язання ліквідними активами.

- коефіцієнт чистого процентного доходу (Net Interest Margin, NIM) – характеризує прибутковість банківської діяльності, пов'язаної з кредитами та депозитами.

- частка непрацюючих кредитів (NPL) – частка кредитів, що не обслуговуються протягом 90 і більше днів. Це ключовий індикатор ризику активів банку.

- ROA (Return on Assets) – показує, скільки прибутку приносить кожна гривня активів банку.

- ROE (Return on Equity) – свідчить про ефективність використання власного капіталу.

Окрім цих стандартних показників, використовуються також рейтингові системи, серед яких особливе місце займає система CAMELS (Capital adequacy, Asset quality, Management, Earnings, Liquidity, Sensitivity to market risk), що охоплює шість основних компонентів фінансової стійкості. Ця система широко застосовується в міжнародній практиці банківського нагляду.

Критерії оцінки фінансової стабільності банку повинні виходити за межі звичайної «формальної бухгалтерії». Особливо в державних банках, що мають соціальну функцію. Пропозиції науковців допомагають модернізувати

підхід до оцінювання — включати інституційні, політичні та соціальні фактори.

Оцінювання фінансового стану банку є неможливим без врахування нормативів, встановлених Національним банком України, які регламентують ключові параметри діяльності банківських установ. Вони мають обов'язковий характер та виступають системоутворюючими показниками для забезпечення стабільності як окремого банку, так і банківської системи загалом.

Згідно з вимогами Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні [13], НБУ визначає низку економічних нормативів, серед яких найбільш вагомими є нормативи капіталу, ліквідності, кредитного ризику та інвестування.

У банківській системі України нормативи достатності капіталу регламентуються відповідною Інструкцією про порядок регулювання діяльності банків, затвердженою Національним банком України. Основне призначення цих нормативів — забезпечення фінансової стійкості банків та їх здатності протистояти ризикам.

У структурі нормативів достатності капіталу виділяють кілька ключових показників:

- норматив достатності регулятивного капіталу (НРК) — характеризує здатність банку покривати ризики за рахунок наявного капіталу. Він розраховується як відношення регулятивного капіталу до сумарних активів, зважених на рівень ризику. Мінімально допустиме значення встановлюється Національним банком України.

- норматив достатності капіталу першого рівня (НК1) — оцінює частку капіталу найвищої якості в структурі ризикованих активів. Забезпечує вимогу до стабільності та ліквідності капіталу.

- норматив достатності основного капіталу першого рівня (НОК1) — уточнений показник, який відображає базовий капітал, придатний для покриття збитків без додаткового залучення ресурсів.

Ці нормативи є частиною базового пруденційного інструментарію регулятора, і на їх виконання прямо впливають обсяг кредитних ризиків, структура активів банку, а також його фінансова політика. Недотримання нормативів може призвести до застосування регуляторних санкцій або обмежень щодо діяльності банку.

У системі державного регулювання банківської діяльності в Україні важливу роль відіграють пруденційні нормативи ліквідності, кредитного ризику та інвестування. Норматив миттєвої ліквідності визначає мінімальний рівень високоліквідних активів, які банк повинен мати для своєчасного виконання зобов'язань протягом одного операційного дня. Поточна ліквідність оцінює здатність банку задовольнити свої короткострокові зобов'язання протягом 31 дня. Показник короткострокової ліквідності (LCR) демонструє можливість установи покривати чистий прогнозований відтік коштів протягом 30 днів у кризових умовах, що є критично важливим для збереження платоспроможності.

У частині кредитного ризику запроваджено обмеження на максимальний розмір кредиту одному контрагенту, що сприяє уникненню надмірної концентрації ризиків. Встановлено граничні показники щодо сукупного обсягу великих кредитних зобов'язань, а також обмеження на кредитування пов'язаних з банком осіб, що забезпечує прозорість та захищає інтереси вкладників.

Регулювання інвестиційної діяльності банків також здійснюється шляхом обмеження вкладень у цінні папери одного емітента та загального обсягу інвестицій. Такі вимоги мінімізують потенційні втрати, пов'язані з ринковими коливаннями, і забезпечують диверсифікацію активів банку.

Загалом пруденційні нормативи відіграють ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності банківської системи, формуванні довіри до банківських установ і запобіганні системним ризикам.

Узагальнення цих нормативів вказує на багатовекторність підходів до оцінювання фінансової стійкості банківських установ. Наприклад, якщо

капітальні нормативи відображають фінансову стійкість і захисну функцію банку, то ліквідні – забезпечують стабільність грошових потоків і виконання зобов'язань перед клієнтами. Водночас нормативи кредитного ризику регулюють рівень диверсифікації активних операцій, а інвестиційні обмежують ризики втрат через невдалі вкладення в цінні папери.

Ці показники також є ключовими у рейтингових методиках оцінювання надійності банків і застосовуються як у вітчизняних, так і в міжнародних рейтингових моделях. Їх дотримання дозволяє банкам підвищувати рівень довіри клієнтів, зменшувати вразливість до зовнішніх і внутрішніх шоків та підтримувати стабільність в умовах кризових явищ [13], [14], [16].

Роль державних фінансових установ варіюється в залежності від епохи, типу банку та загальних характеристик фінансової системи. Якщо банк розглядається саме як державна структура, його діяльність зазвичай не орієнтована на максимізацію прибутку. У деяких країнах державні банки створені насамперед для обслуговування соціальної сфери. У випадку націоналізованих банків ситуація інша: вони мають іншу структуру активів, клієнтську базу, бізнес-модель та функціональні завдання порівняно з банками, які змалечку були державними. Наприклад, в Україні АТ КБ «ПриватБанк» формально є державним за формою власності, але фактично працює на комерційних засадах і має потенціал до приватизації. У свою чергу АТ «Ощадбанк» сприймається як інфраструктурна установа, головна функція якої — забезпечувати соціальне обслуговування населення.

Аргументи на користь державної присутності у банківському секторі — як у формі прямої участі в капіталі, так і через інституційну роль центрального банку — можна умовно поділити на кілька груп. Перша група: це підтримка здорового банківського клімату, згладжування кризових явищ ринку, фінансування соціально важливих, але не завжди комерційно привабливих проектів, а також забезпечення доступності банківських послуг у регіонах, де приватні банки можуть не захотіти працювати через низьку рентабельність. З розвитком технологій остання мотивація стає менш

актуальною. Друга група аргументів стосується ринкових збоїв — банки є вразливими через свою природу: зобов'язання у вигляді депозитів на вимогу й активи у вигляді довгострокових кредитів. Втрата довіри і масовий відтік депозитів можуть призвести до дефолту банку. Саме тому центральні банки інколи втручаються інституційно і через регламентовані інструменти.

Проте участь держави у банку не можна зводити лише до страхування — хоча саме так часто відбувається в Україні. Незалежно від форми власності банки виконують дві важливі макроекономічні функції: створюють ліквідність для інших фінансових інституцій і служать каналом трансмісії монетарної політики. Центральний банк також виконує наглядову функцію, оскільки банківські установи мають тенденцію приймати більші ризики, ніж це виправдано джерелами їх ресурсів.

З точки зору забезпечення стабільності сектору, державна участь виправдана тоді, коли приватні банки не формують достатню пропозицію кредитів у кризових умовах або діють контрциклічно. Державні інтервенції можуть забезпечити координацію певних циклів економіки й дій банків через ефективну монетарну політику. Однак існують дослідження, що вказують на те, що частка держави може знижувати ефективність монетарного регулювання.

Ще один аргумент — стимулювання кредитування соціально значущих галузей, які приватні банки, незважаючи на позитивний соціальний ефект, можуть ігнорувати через низьку рентабельність. Через це держава може забезпечити фінансування публічного сектора, малоприбуткових або неприбуткових напрямів, компенсуючи провали ринку. У країнах з нерозвиненим ринком капіталу така роль держави виглядає особливо обґрунтованою. Нарешті, держава може забезпечити доступ банківських послуг у регіонах із низькою рентабельністю, коли приватний сектор не зацікавлений у розвитку інфраструктури.

Хоч у розвинених країнах частка держави в банківському секторі має тенденцію до зниження, її присутність все ще залишається суттєвою,

особливо в економіках, що розвиваються. Наприклад, в розвинених країнах частка державного капіталу в банківських активах становила близько 18 %, а в країнах, що розвиваються — до 50 % та більше. Проте варто наголосити, що велика доля держави не є сама по собі негативним явищем: вона часто виникає як наслідок кризових ситуацій, хоча потім може гальмувати конкуренцію та розвиток приватного сектору.

В українських умовах проблема полягає в тому, що більшість державних банків — результат націоналізації, а не планового інструменту розвитку. При цьому державна політика на ринку банків не виглядає експансивною — вона радше є стабілізаційною.

Таблиця 1.3

Роль державних банків у банківській системі України

Автор	Погляди на роль державних банків
Огородник В.В.	Вказує на державні банки як на провідні фінансові інститути, що реалізують соціально орієнтовану банківську політику. Їх функції виходять за межі прибутковості – це підтримка економічної безпеки, кредитування стратегічних галузей.
Бортніков Г.П., Любіч О.О.	Вказують на адаптивність державних банків у кризових умовах. Вони швидше реагують на інфляцію, валютні коливання, можуть виступати стабілізаторами банківського ринку.
Kouretas G., Pawłowska M.	У дослідженні ЄС зазначено, що державні банки впливають на темпи кредитування, формуючи довгострокову стратегію. Це особливо важливо після глобальної фінансової кризи.
Stiglitz J.	Вважає, що державні банки необхідні для виправлення провалів ринку, сприяння структурним перетворенням, особливо в умовах недостатньої участі приватного капіталу.
Marois T.	Підкреслює, що державні банки — це сучасний тип публічних інститутів, які поєднують фінансову ефективність і соціальну відповідальність.
Lewis A.	З точки зору розвитку, державні банки мають стати центрами мобілізації фінансових ресурсів у регіонах з низьким рівнем капіталізації.

Складено автором за [3], [10], [8], [13], [16], [17], [18], [21]

Державні банки в Україні виконують не лише функцію фінансових посередників, але і функцію економічної стабілізації. Згідно з аналізом, вони є носіями некомерційної місії, яка має особливе значення під час кризи, війни чи перехідного періоду.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ АТ КБ «ПРИВАТБАНК» ТА ІНШИХ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ УКРАЇНИ

2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ КБ «ПриватБанк»

АТ КБ «ПриватБанк» є найбільшим банком державної форми власності в Україні за обсягами активів і лідером у сфері обслуговування фізичних осіб. Банк посідає ключове місце серед системно важливих фінансових установ країни та має вагомую частку в загальному обсязі капіталу та чистих активів банківського сектору. Основний напрям діяльності банку – надання універсальних фінансових послуг, з акцентом на роздрібне обслуговування, підтримку малого і середнього бізнесу, а також вибіркове співробітництво з корпоративними клієнтами.

Структура корпоративного управління банком передбачає декілька основних органів. Найвищим органом виступає акціонер — держава, яка реалізує права власника. За стратегічний нагляд та контроль відповідає Наглядова рада. Вона формує основні політики, здійснює контроль за роботою правління та представляє інтереси акціонера. До складу Наглядової ради входять постійні комітети, зокрема з питань аудиту, ризиків, корпоративного управління, інновацій і технологій, а також зі стратегії та трансформації.

Правління банку — це виконавчий орган, який займається операційним управлінням установою. Його діяльність підзвітна як Наглядовій раді, так і вищому органу — акціонеру в особі держави.

Ця модель управління дозволяє ефективно поєднувати державний контроль і професійний підхід до ведення банківського бізнесу, забезпечуючи стабільність і розвиток банку навіть в умовах складної економічної ситуації.

Для підвищення ефективності роботи правління в банку створено ряд спеціалізованих комітетів. До них належать бюджетний комітет, комітет з питань комплаєнсу та фінансової безпеки, а також комітет з управління активами й пасивами, трансформаційний комітет, комітет з управління операційними ризиками та інформаційної безпеки, кредитний комітет, маркетингово - PR комітет, комітет з продуктів і тарифів, тендерний комітет, технологічний комітет і комітет з питань управління непрацюючими активами. Правління має право утворювати й інші комітети, враховуючи розмір активів банку, характер його діяльності, обсяг фінансових операцій, профіль ризиків та його роль як системно важливої установи. Компетенція, структура, порядок роботи, права й обов'язки кожного комітету закріплюються відповідними Положеннями про комітет, що затверджуються правлінням банку.

АТ КБ «ПриватБанк» — найбільша банківська установа України, що відіграє ключову роль у фінансовій стабільності країни. Його діяльність почалася у березні 1992 року після отримання банківської ліцензії від Національного банку України. Станом на кінець 2024 року ПриватБанк має понад 1175 структурних підрозділів, зокрема 9 філій і понад 1100 відділень, з яких 68 тимчасово не працюють. Це забезпечує широку присутність банку по всій території України.

Банк є повністю державним — 100% його акцій належать державі в особі Кабінету Міністрів України через Міністерство фінансів. Така форма власності надає банку статус системно важливого для національної економіки. Організаційна структура ПриватБанку передбачає три рівні управління: Вищий орган (державний власник), Наглядова рада та Правління. Наглядова рада складається з дев'яти осіб, шість з яких є незалежними. Вона здійснює стратегічне керівництво, контроль за ефективністю діяльності та призначення керівництва банку.

Виконавчим органом є Правління, яке займається щоденним управлінням операційною діяльністю. На чолі Правління стоїть Голова, який

відповідає за загальну координацію та звітує перед Наглядовою радою. Важливу роль відіграє також корпоративний секретар, який координує взаємодію з акціонером, забезпечує захист прав власника і підтримує корпоративне управління.

Фінансові показники банку демонструють високий рівень ефективності. У 2024 році прибуток до оподаткування склав 81 мільярд гривень, що на 11% більше, ніж у 2023 році. Чистий прибуток становив 40,1 мільярда гривень, з яких 40,9 мільярда гривень було сплачено як податок на прибуток, а 80% чистого прибутку традиційно очікується на дивіденди державі. Таким чином, ПриватБанк залишається одним з найбільших платників податків та дивідендів в Україні.

Кредитна діяльність у 2024 році значно активізувалася. Загальний кредитний портфель перевищив 112 мільярдів гривень. Банк кредитував фізичних осіб, мікро-, малий і середній бізнес, а також великі корпоративні підприємства. Особливу увагу приділяли компаніям із прифронтових регіонів та тим, що займаються розвитком альтернативної генерації енергії.

Кількість активних клієнтів у 2024 році перевищила 18 мільйонів фізичних осіб та 910 тисяч бізнес-клієнтів. Приріст коштів на рахунках клієнтів становив понад 10% за рік. Операційні витрати зросли лише на 8%, що менше річної інфляції. Такий результат став можливим завдяки ефективному управлінню ризиками, витратами та внутрішніми процесами.

Банк активно впроваджує інновації. У 2024 році запущено нові сервіси: «Конверти» — інструмент фінансового планування, програма лояльності «Привіт», а також додаток «Термінал», що здешевлює торговий еквайринг. ПриватБанк приєднався до державної програми «Національний кешбек» та підтримав кредитування альтернативної генерації.

У межах стратегії безбар'єрності банк досяг 99% доступності своїх відділень, а також запровадив відеоконсультації українською жестовою мовою через застосунок Приват24. Крім того, у 2024 році банк перерахував 247,22 мільйона гривень на благодійність: допомогу шпиталям, медичним

зкладам, підтримку обороноздатності країни, соціальні ініціативи та допомогу своїм працівникам.

ПриватБанк функціонує в складному зовнішньому середовищі. У 2024 році реальний ВВП України зріс на 3,4%, попри третій рік війни. Інфляція досягла 12% у грудні, а гривня девальвувала на 10,7% до долара США. Нацбанк продав на валютному ринку 34,8 мільярда доларів, водночас наростив резерви до 43,8 мільярда доларів.

Валютна лібералізація, структурний дефіцит валюти, зростання імпорту (на 8,1%), розширення дефіциту торгівлі та збільшення зовнішніх виплат створили ризики для банківської системи. Проте ПриватБанк продовжує виконувати свою роль стабілізуючого елемента.

У 2024 році міжнародні рейтингові агентства підтвердили кредитоспроможність банку. Moody's залишило рейтинг на рівні «Са» (довгострокові депозити — «Саа3»), Fitch підвищило рейтинг з «АА» до «АА+» зі стабільним прогнозом. Це свідчить про збереження довіри з боку міжнародної фінансової спільноти.

Перспективи розвитку банку у 2025 році передбачають подальше впровадження штучного інтелекту в обслуговування, розвиток UI/UX-систем, цифрову доступність, розширення функціоналу мобільних сервісів, оновлення мережі відділень, а також підтримку фінансової стабільності держави, фінансування підприємств критичної інфраструктури та сталий розвиток внутрішніх процесів управління.

Таким чином, АТ КБ «ПриватБанк» зберігає провідні позиції у банківському секторі України завдяки сильній державній підтримці, стратегічній гнучкості, технологічним інноваціям і потужним фінансовим показникам.

У банку також діє постійно працюючий підрозділ внутрішнього аудиту, який підпорядкований наглядовій раді банку. Він проводить незалежну оцінку ефективності діяльності першої та другої ліній захисту, а також загальну оцінку системи внутрішнього контролю. До складу структури банку

входять головний офіс у Києві, а також регіональні підрозділи на всій території України й за кордоном. Організаційна структура управління банку повністю відповідає сучасним принципам побудови таких систем.

Основним документом для формування і координації організаційної структури є Положення про організаційну структуру банку. Структура складається з трьох ключових елементів: підрозділи й посади (ланка), рівні (сукупність підрозділів і посад зі схожими функціями) та зв'язки (взаємодія між різними підрозділами і посадовими особами). Підрозділ визначається як відособлена частина банку щодо адміністративно-правової та господарсько-економічної самостійності; у структурі банку виділяються самостійні господарюючі підрозділи, які підпорядковуються чотирьом організаційним рівням: вищому (Головний офіс), верхньому (регіональні управління й самостійні філії), середньому (філії, що входять до складу регіональних управлінь) та нижчому рівню (відділення й представництва).

Відділення банку надає широкий спектр послуг: приймання депозитів від фізичних і юридичних осіб, відкриття й обслуговування поточних рахунків клієнтів і банків-кореспондентів, здійснення грошових переказів та зарахування коштів, випуск банківських карток і проведення операцій за ними, надання консультаційних і інформаційних банківських послуг, валютні операції, кредитування та контроль касової дисципліни клієнтів.

Попри воєнний стан у 2022 році, банк продовжував вдосконалювати свою організаційну структуру відповідно до стратегії розвитку: відбулося оновлення регіональної мережі (зокрема переведення балансових одиниць і клієнтів у підпорядкування головного офісу), зміни в головному офісі банку (створено нові підрозділи й посади, оновлено внутрішню структуру та підпорядкованість підрозділів). Банк надає універсальні фінансові послуги для різних категорій клієнтів, лідирує на ринку роздрібного обслуговування України, активно працює з малим і середнім бізнесом та обслуговує вибірково корпоративні сегменти. Основу ресурсної бази становлять кошти фізичних осіб у національній валюті, значна частка яких припадає на поточні

рахунки. Стратегія банку орієнтована на нарощування якісного кредитного портфеля роздрібного сегмента та малого й середнього бізнесу (МСБ). Значним активом є високотехнологічна транзакційна платформа, що забезпечує обслуговування рахунків клієнтів у цифровому середовищі та формує суттєву частину комісійних доходів. Паралельно банком розвивається широка мережа філій, банкоматів і терміналів самообслуговування, що дозволяє підтримувати покриття на всій території країни за винятком тимчасово окупованих територій.

2.2. Аналіз фінансових показників АТ КБ «ПриватБанк»

Згідно з фінансовими результатами, наведеними у таблиці 2.1, АТ КБ «ПриватБанк» за період 2022–2024 років продемонстрував чітку позитивну тенденцію зростання ключових фінансових показників.

Таблиця 2.1

Фінансові результати АТ КБ "ПриватБанк" за 2022-2024 роки, млн. грн.

Показники	2022	2023	2024	Відхилення 2024 від 2022	
				абс (+;-)	темп приросту, %
Процентні дходи	43686	66238	77594	33908	77,62
Процентні витрати	-3768	-6616	-10706	-6938	184,13
Чистий процентний дохід	39918	59622	66888	26970	67,56
Комісійні доходи	32945	41589	46602	13657	41,45
Комісійні витрати	-12505	-17150	-18834	-6329	50,61
Витрати на виплати працівникам	-10096	-10552	-12484	-2388	23,65
Інші адміністративні та операційні витрати	-10473	-10946	-11341	-868	8,29
Амортизаційні витрати	-1970	-2175	-2731	-761	38,63
Інші доходи	2815	2173	1619	-1196	-42,49
Прибуток (збиток) до оподаткування	34672	72766	81004	46332	133,63
Витрати на податок на прибуток	-4474	-35001	-40863	-36389	813,34
Прибуток (збиток)	30198	37765	40141	9943	32,93

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності банку

Особливо помітним є значне збільшення процентних доходів — з 43,69 млрд. грн. у 2022 році до 77,59 млрд. грн. у 2024. Такий приріст майже на 34 млрд. грн., або 77,62%, свідчить про активізацію кредитної політики банку, розширення обсягів кредитного портфеля, а також вплив загального підвищення ринкових процентних ставок. Паралельно з цим, як видно з тієї ж таблиці 2.1, процентні витрати також суттєво зросли — з 3,77 до 10,71 млрд. грн., що становить приріст у 184,13%. Це вказує на зростання вартості залучених коштів, насамперед за депозитами фізичних осіб, а також збільшення обсягів коштів, що використовуються банком для фінансування своєї діяльності. Незважаючи на таке значне зростання витрат, чистий процентний дохід банку збільшився з 39,9 млрд. грн. до майже 67 млрд. грн. — тобто на 67,56%.

Комісійні доходи за цей самий період, згідно з таблицею 2.1, також суттєво виросли — з 32,9 млрд. грн. до 46,6 млрд. грн. Це означає приріст на 13,6 млрд. грн., або 41,45%. Водночас комісійні витрати зросли на 50,61% — з 12,5 до 18,8 млрд. грн., що трохи знижує чистий комісійний результат, однак свідчить про масштабування розрахунково-касових послуг, зростання інтенсивності платіжної інфраструктури, розширення цифрових сервісів. Також у цій таблиці фіксується помітне збільшення витрат на персонал та інші адміністративні витрати, що вказує на поступове відновлення діяльності, модернізацію операційної моделі та зміцнення внутрішньої інфраструктури.

Прибуток банку до оподаткування збільшився з 34,7 до 81 млрд. грн., що є приростом на 133,63% — надзвичайно високий результат для банківського сектора в кризових умовах. Проте з цим пов'язане й різке зростання податкових витрат — із 4,5 млрд. грн. у 2022 до понад 40 млрд. грн. у 2024 році. Незважаючи на це, банк закінчив 2024 рік із чистим прибутком у понад 40 млрд. грн., що майже на 33% більше, ніж два роки тому.

В таблиці 2.2. представлено динаміку та структуру активів АТ КБ "ПриватБанк".

Таблиця 2.2

Динаміка та структура активів АТ КБ "ПриватБанк" за 2022-2024 роки

Показник	2022 рік		2023 рік		2024 рік		Відхилення 2024 від 2022	
	Сума, млн. грн.	%	Сума, млн. грн.	%	Сума, млн. грн.	%	Абс (+;-)	Темп прирос ту,%
Грошові кошти та їх еквіваленти	94191	17,42	152282	22,39	151768	19,93	57577	61,13
Кредити та аванси банкам	103837	19,21	134237	19,74	86589	11,37	-17248	-16,61
Кредити та аванси клієнтам	68084	12,59	92019	13,53	112761	14,81	44677	65,62
Інвестиції в цінні папери	239752	44,35	271847	39,98	375094	49,26	135342	56,45
Поточні податкові активи	9079	1,68	4	0,00	4	0,00	-9075	-99,96
Інвестиційна нерухомість	2155	0,40	2340	0,34	2005	0,26	-150	-6,96
Основні засоби	5228	0,97	5127	0,75	5173	0,68	-55	-1,05
Нематеріальні активи	1389	0,26	1563	0,23	1972	0,26	583	41,97
Відстрочені податкові активи	1100	0,20	1952	0,29	1629	0,21	529	48,09
Інвестиції в дочірні підприємства	30	0,01	30	0,00	30	0,00	0	0,00
Інші фінансові активи	6498	1,20	9493	1,40	13496	1,77	6998	107,69
Інші нефінансові активи	9189	1,70	9094	1,34	9932	1,30	743	8,09

Продовження табл.2.2.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Непоточні активи або група вибуття	64	0,01	20	0,00	1008	0,13	944	1475,0
Загальна сума активів	540596	100,00	680008	100,00	761461	100,00	220865	40,86

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності банку

Аналіз активів банку, представлений у таблиці 2.2, дозволяє зробити висновки щодо розподілу банківських ресурсів та стратегічних напрямків вкладень. Найбільш показовим є зростання обсягу інвестицій у цінні папери — з 239,8 млрд. грн. у 2022 до 375,1 млрд. грн. у 2024 році, що становить приріст у понад 135 млрд. грн. Це свідчить про обрану банком політику збереження стабільності через вкладення в переважно безризикові інструменти, зокрема державні облігації. Також помітне зростання кредитного портфеля клієнтів — з 68 до 112,8 млрд. грн., що означає розширення кредитної активності на тлі поступової нормалізації економічного середовища. Навпаки, кредити та аванси банкам скоротились на понад 17 млрд. грн., тобто на 16,61%, що вказує на переорієнтацію ліквідності на інші активи, зокрема цінні папери або кредитування фізичних осіб.

Згідно з таблицею 2.2, грошові кошти та їх еквіваленти залишились на дуже високому рівні — понад 151 млрд. грн. у 2024 році, що забезпечує банку надзвичайну ліквідність. Це стратегічно важливо в умовах нестабільної ситуації в країні. Інші фінансові активи зросли більш ніж удвічі, з 6,5 до майже 13,5 млрд. грн., що може бути ознакою розвитку нових банківських продуктів або сервісів. Нематеріальні активи зросли на понад 40%, що вказує на інвестування у цифрові платформи, IT-інфраструктуру, програмне забезпечення та технологічні інновації. Загальна сума активів банку, як і пасивів, досягла 761,5 млрд. грн. у 2024 році, що забезпечує повну фінансову збалансованість балансу.

В таблиці 2.3. представлено динаміку та структуру пасивів АТ КБ "ПриватБанк".

Таблиця 2.3

Динаміка та структура пасивів АТ КБ "ПриватБанк" за 2022-2024 роки

Показник	2022 рік		2023 рік		2024 рік		Відхилення 2024 від 2022	
	Сума, млн. грн.	%	Сума, млн. грн.	%	Сума, млн. грн.	%	Абс (+;-)	Темп приросту, %
Статутний капітал банку	206060	38,12	206060	30,30	206060	27,06	0	0,00
Емісійний дохід	23	0,00	23	0,00	23	0,00	0	0,00
Інші резерви	-15168	-2,81	-1714	-0,25	2585	0,34	17753	-117,04
Результат від операцій з акціонером	12174	2,25	12 174	1,79	12174	1,60	0	0,00
Резерви та інші фонди банку	11449	2,12	12959	1,91	14084	1,85	2635	23,02
Накопичений дефіцит	-156749	-29,00	-144629	-21,27	-136518	-17,93	20231	-12,91
Разом власний капітал	57789	10,69	84846	12,48	99144	13,02	41355	71,56
Кошти банків	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Кошти клієнтів	471970	87,31	555371	81,67	621596	81,63	149626	31,70
Інші залучені кошти	128	0,02	2630	0,39	6199	0,81	6071	4742,97
Поточні податкові зобов'язання	0	0,00	25 791	3,79	21 560	2,83	21560	
Інші фінансові зобов'язання	2 634	0,49	3 056	0,45	4 104	0,54	1470	55,81
Забезпечення	5 804	1,07	5 438	0,80	6 013	0,79	209	3,60
Інші нефінансові зобов'язання	2 271	0,42	2 750	0,40	2 887	0,38	616	27,12
Усього зобов'язання	482 807	89,31	595 162	87,52	662 317	86,98	179510	37,18
Всього пасивів	540 596	100,00	680 008	100,0	761 461	100,0	220865	40,86

Джерело: складено автором на основі фінансової звітності банку

Розглядаючи таблицю 2.3, що демонструє динаміку пасивів банку, спостерігається значне зростання загального обсягу пасивів — з 540,6 млрд. грн. у 2022 до 761,5 млрд. грн. у 2024 році. Найбільшу частину з них традиційно становлять кошти клієнтів, які зросли на 149,6 мільярдів гривень, тобто на 31,7%. Це свідчить про високий рівень довіри до банку з боку фізичних і юридичних осіб, навіть у періоди економічної турбулентності. Окрім цього, в таблиці 2.3 видно, що власний капітал банку виріс майже на 72% — з 57,8 до 99,1 млрд. грн. Це забезпечено насамперед накопиченням прибутку та зменшенням накопиченого дефіциту — з -156,7 до -136,5 млрд. грн. Крім того, відзначається стрімке зростання інших залучених коштів — із символічних 128 млн. грн. у 2022 році до понад 6 млрд. грн. у 2024, що може свідчити про диверсифікацію джерел фондування, зокрема залучення міжнародного фінансування.

У тій самій таблиці 2.3 також відображено, що поточні податкові зобов'язання з'являються лише у 2023 році (25,8 млрд. грн.) і залишаються суттєвими в 2024-му (21,6 млрд. грн.), що узгоджується з різким зростанням податкових відрахувань у таблиці 2.1. Інші фінансові та нефінансові зобов'язання також демонструють зростання, хоча і помірне, що вказує на поступове нарощування операційної активності.

Таким чином, результати аналізу таблиць 2.1, 2.2 і 2.3 свідчать про надзвичайно ефективну модель управління АТ КБ "ПриватБанк". Поєднання зростаючих доходів, контрольованих витрат, сильного кредитного портфеля, стабільного фондування та стратегічно продуманих інвестицій створює враження про банк як потужного та стійкого гравця в національній банківській системі. Особливо важливо те, що збільшення активів відбувається не за рахунок роздування ризикованих сегментів, а через зважене управління ліквідністю, капіталом і прибутковістю. Цей аналіз дозволяє зробити висновок про те, що ПриватБанк у 2022–2024 роках не лише вистояв у кризових умовах, а й заклав міцне підґрунтя для подальшого зростання в майбутньому.

В таблиці 2.4. представлено динаміку та структуру кредитів та авансів клієнтам АТ КБ "ПриватБанк".

Таблиця 2.4.

**Динаміка та структура кредитів та авансів клієнтам АТ КБ
"ПриватБанк" за 2022–2024 роки**

Показники	2022 рік		2023 рік		2024 рік		Відхилення 2024 від 2022	
	Сума, млн. грн.	%	Сума, млн. грн.	%	Сума, млн. грн.	%	Абс (+;-)	Темп приросту, %
Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель	167931	67,04	170042	61,85	162410	57,23	-5521	-3,29
Кредити юридичним особам та підприємствам середнього бізнесу	5340	2,13	6386	2,32	9112	3,21	3772	70,64
Кредити юридичним особам, що надані за операціями РЕПО	0	0,00	1459	0,53	160	0,06	160	
Кредити фізичним особам	54739	21,85	70780	25,75	86675	30,54	31936	58,34
Кредити підприємствам мікро та малого бізнесу	21311	8,51	25454	9,26	23606	8,32	2295	10,77
Дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом	1175	0,47	796	0,29	1835	0,65	660	56,17
Всього кредитів та авансів клієнтам	250496	100,00	274917	100,00	283798	100,00	33302	13,29

Продовження табл 2.4.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Резерв під очікувані кредитні збитки/резерв на зменшення корисності кредитів	-182412		-182898		-171037		11375	-6,24
Всього кредитів та авансів клієнтам	68084		92019		112761		44677	65,62

Аналіз динаміки кредитного портфеля ПриватБанку на основі даних таблиці 2.4 дає змогу простежити не лише абсолютні зміни за три роки, а й структурні зрушення, які мають значення для розуміння стратегії банку та впливу зовнішніх чинників на його діяльність. Загальний обсяг кредитів та авансів клієнтам у 2022 році становив 250 496 млн. грн., у 2023 році — 274 917 млн. грн., а у 2024 році — 283 798 млн. грн. Абсолютне зростання за цей період склало 33 302 млн. грн., а темп приросту від 2022 до 2024 року — 13,29 % (як наведено в останньому стовпці Таблиці 2.4). Це свідчить про послідовне розширення кредитної діяльності банку навіть всупереч складним економічним умовам, зокрема впливу повномасштабної війни на економіку України, високій невизначеності та підвищених ризиках для корпоративних і роздрібних позичальників.

Аналіз структури кредитного портфеля в розрізі сегментів показує, що головну частину залишається кредитування, класифіковане як «Кредити та дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, що управляються як окремий портфель». У 2022 році цей показник становив 167 931 млн. грн. (що відповідало 67,04 % загального портфеля), у 2023 році — 170 042 млн. грн. (61,85 %), а у 2024 році — 162 410 млн. грн. (57,23 %). Незважаючи на незначне абсолютне зниження на 5 521 млн. грн. (-3,29 % темпу приросту), частка цього сегмента в загальному портфелі скоротилася майже на 10 процентних пунктів за три роки. Це може свідчити про стратегічну

диверсифікацію портфеля банку, спрямовану на зменшення залежності від одного великого напрямку та розширення кредитування інших категорій клієнтів.

Найбільш помітним за темпами зростання сегментом стали кредити фізичним особам. У 2022 році їх обсяг складав 54 739 млн. грн. (21,85 %), у 2023 року — 70 780 млн. грн. (25,75 %), а у 2024 році — 86 675 млн. грн. (30,54 %). Абсолютне збільшення цього портфеля за два роки склало 31 936 млн. грн., а темп приросту — 58,34 %. Із цього можна зробити висновок, що населення все активніше звертається до банківських продуктів ПриватБанку для задоволення своїх фінансових потреб, що може бути пов'язано як із відновленням економічної активності населення, так і з доступністю кредитних продуктів банку. Зростання частки фізичних осіб у загальному портфелі також вказує на посилення роздрібною складовою бізнесу, яка може компенсувати нестабільність у корпоративному сегменті під час кризових явищ.

Ще один сегмент, що демонструє суттєву позитивну динаміку, — кредити юридичним особам та підприємствам середнього бізнесу. Якщо у 2022 році обсяг цього сегмента становив 5 340 млн. грн. (2,13 %), то у 2024 році він зріс до 9 112 млн. грн. (3,21 %), що відповідає приросту на 70,64 % (+3 772 млн. грн.). Таке зростання частини середнього бізнесу у структурі кредитів може свідчити про активізацію цього сегмента економіки та посилення попиту на фінансування з боку компаній середнього рівня. Це може бути результатом сприятливішої бізнес-кон'юнктури або ефективної кредитної політики банку, орієнтованої на підтримку бізнесу у складних умовах.

У той же час кредити підприємствам мікро та малого бізнесу показують менший темп приросту. Обсяг таких кредитів у 2022 році становив 21 311 млн. грн. (8,51 %), у 2023 році — 25 454 млн. грн. (9,26 %), а у 2024 році — 23 606 млн. грн. (8,32 %), що відповідає абсолютному збільшенню на 2 295 млн. грн. і темпу приросту 10,77 % від базового року.

Незважаючи на зростання в грошовому вираженні, частка цього сегмента у загальному портфелі дещо знизилася порівняно з 2023 роком. Це може відображати певну стабілізацію або навіть тимчасове зменшення активності малого бізнесу внаслідок економічного тиску, нестабільного попиту чи збільшення конкуренції за ресурси. Водночас зростання обсягів у номінальному вираженні свідчить про те, що банк продовжував підтримувати цей сегмент, але з певною обережністю, враховуючи ризики.

Окремою категорією у таблиці виділена дебіторська заборгованість за фінансовим лізингом, яка у 2022 році становила 1 175 млн. грн. (0,47%), у 2023 році — 796 млн. грн. (0,29%), а у 2024 році — 1 835 млн. грн. (0,65%). Така динаміка вказує на відновлення або зростання заборгованості у цій категорії, що може бути пов'язане із розширенням діяльності банку у сфері фінансового лізингу чи зміною поведінки корпоративних клієнтів. Частка цього сегмента, хоча і незначна за абсолютними значеннями, у 2024 році демонструє збільшення частки у структурі портфеля, що може бути ознакою диверсифікації джерел доходу банку.

Ці структурні зміни у кредитному портфелі безпосередньо впливають на якість активів банку, ризиковий профіль та потенційну доходність. У цьому контексті дуже важливо проаналізувати динаміку резервів під очікувані кредитні збитки, які відображають оцінку ризиковості поточних і майбутніх кредитних зобов'язань клієнтів. У 2022 році резерви становили - 182 412 млн. грн, у 2023 році — -182 898 млн. грн., а у 2024 році — - 171 037 млн. грн. Це означає, що за два роки банк зменшив обсяг резервів на 11 375 млн. грн., що відповідає зменшенню на 6,24% від базового року. Скорочення резервів може бути інтерпретоване як позитивний сигнал щодо покращення якості кредитного портфеля: зменшення потреби у формуванні резервів може свідчити про зниження частки проблемних кредитів та підвищення платоспроможності позичальників. Водночас необхідно враховувати, що це також може відображати зміну оцінювання ризиків або оновлення методології їх оцінки.

Коли врахувати резерви, чистий обсяг кредитного портфеля (сума після резервів) у 2022 році становив 68 084 млн. грн., у 2023 році — 92 019 млн. грн., а у 2024 році — 112 761 млн. грн. Абсолютне збільшення цього показника за два роки становить 44 677 млн. грн., а темп приросту — 65,62 %. Такий суттєвий приріст чистого портфеля після врахування резервів є дуже важливим показником, який демонструє реальний обсяг активів, що генерують дохід. Він підтверджує, що ПриватБанк успішно нарощував якісні активи, а не просто збільшував обсяги кредитування без уваги до якості позичальників.

Виконання пруденційних нормативів передбачено є обов'язковим для всіх банків. Порядок розрахунків нормативів банків та їх нормативні значення викладені в Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні від 28.08.2001 № 368.

За досліджуваній період банки розраховували такі економічні нормативи:

Н1 - норматив мінімального розміру регулятивного капіталу.

Н2 - норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (розраховувався до серпня 2024 р.).

Н3 - норматив достатності основного капіталу (розраховувався до серпня 2024 р.).

Зазначимо, що до серпня 2024 року Н2 та Н3 використовувалися як нормативи достатності капіталу. Наразі вони замінені новими показниками (Нрк, Нк1, Нок1).

Нрк - норматив достатності регулятивного капіталу (розраховується з серпня 2024 року).

Нк1 - норматив достатності капіталу 1 рівня (розраховується з серпня 2024 року).

Нок1 - норматив достатності основного капіталу 1 рівня (розраховується з серпня 2024 року).

H7 - норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента.

H8 - норматив максимальних кредитних ризиків.

H9 - норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами.

H11 - норматив інвестування в цінні папери за кожною установою.

H12 - норматив загальної суми інвестування.

LCR_{вв} - коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма позиціями.

LCR_{ів} - коефіцієнт покриття ліквідністю за іноземними валютами.

NSFR - коефіцієнт чистого стабільного фінансування.

Розглянемо нормативні значення економічних нормативів банків станом на кінець 2024 року (тобто, з урахуванням змін, викладених в ППНБУ від 07.06.2024 р. № 65).

Нормативи капіталу:

H1 (мінімальний розмір регулятивного капіталу) не менше 200 млн. грн.

H_{рк} (норматив достатності регулятивного капіталу) до 31.12.2024 — не менше 8,5% (з 2025 року зростає до 10%).

H_{к1} (норматив достатності капіталу 1 рівня) не менше 7,5%.

H_{ок1} (норматив достатності основного капіталу 1 рівня) не менше 5,625%.

Нормативи кредитного ризику:

H7 (норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента) не більше 25%

H8 (норматив максимальних кредитних ризиків) не більше 800% (8-кратний розмір регулятивного капіталу).

H9 (норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами) не більше 25%.

Нормативи інвестування та валютної позиції:

H11 (норматив інвестування в цінні папери за кожною установою) не більше 15%.

H12 (норматив загальної суми інвестування) не більше 60%.

Нормативи ліквідності:

LCR_{ВВ} (коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма позиціями) не менше 100%.

LCR_{ІВ} (коефіцієнт покриття ліквідністю за іноземними валютами) не менше 100%.

NSFR (коефіцієнт чистого стабільного фінансування) не менше 100%.

В таблиці 2.5 представлені економічні нормативи АТ КБ «ПриватБанк»

Таблиця 2.5.

Економічні нормативи АТ КБ «ПриватБанк»

Показники	Нормативне значення	Станом на 01.01.2023 року	Станом на 01.01.2024 року	Станом на 01.01.2025 року
H1, млн. грн.	не менше 200 млн. грн.	54 523	64 843	59 941
H2	не менше 10%,	23,78 %	21,75%	-
H3	не менше 7%.	11,9%	10,88%	-
H _{рк}	не менше 8,5%	-	-	14,96%
H _{к1}	не менше 7,5%.	-	-	14,96%
H _{ок1}	не менше 5,625%.	-	-	14,96%
H7	не більше 25%	6,37%	5,47%	6,69%
H8	не більше 800%	0	0	0
H9	не більше 25%.	0	0	0,02%
H11	не більше 15%.	0	0	0,04%
H12	не більше 60%.	0	0	0,05%
LCR _{ВВ}	не менше 100%.	311,0103 %	462,8219%	349,4621%
LCR _{ІВ}	не менше 100%.	260,1445%	266,0898%	306,3825%
NSFR	не менше 100%.	182,241	185,2109%	128,2174%

З таблиці 2.5 видно, що норматив регулятивного капіталу (H1) становив на початок 2023 року 54523 млн. грн. на початок 2024 року 64843

млн. грн., на початок 2025 року 59941723 млн. грн. Нормативне значення показника Н1 - не менше 200 млн. грн., тобто, норматив виконується.

Перехідячи до таблиці 2.5, можна оцінити, наскільки поточні результати кредитної діяльності та структура активів відображаються на ключових нормативних показниках банку, що визначають його ризиковий профіль, капіталізацію та ліквідність. Перший базовий норматив — Н1 (регулятивний капітал), який має бути не менше 200 млн. грн., у ПриватБанку значно перевищує мінімальну вимогу. Станом на початок 2023 року він становив 54 523 млн. грн., на початок 2024 року — 64 843 млн. грн., а на початок 2025 року — 59 941 млн. грн. Це свідчить про дуже високу капіталізацію банку, яка перевищує мінімальні регуляторні вимоги у десятки разів. Наявність достатнього капіталу дозволяє банку не тільки покривати потенційні збитки, але й підтримувати зростання портфеля кредитів, що особливо важливо в умовах, коли частина економіки функціонує під тиском зовнішніх ризиків та високої невизначеності.

Наступні нормативи — Н2 (достатність основного капіталу) та Н3 (достатність регулятивного капіталу) — також демонструють, що банк має значний запас стійкості. У січні 2023 року Н2 становив 23,78 %, у січні 2024 — 21,75 % при нормативі не менше 10 %. Аналогічно, Н3 становив 11,9 % у 2023 році та 10,88 % у 2024 році при нормативі не менше 7 %. Те, що ці показники значно перевищують мінімальні вимоги, є ознакою того, що ПриватБанк має достатній рівень капіталу для покриття ризиків, що виникають у процесі кредитування, і здатний підтримувати свою діяльність навіть у стресових ситуаціях.

У 2024 році банком впроваджено нові нормативи ризиковості, зокрема Нрк (норматив ризику концентрації), Нк1 (норматив капіталу з урахуванням ризику концентрації) та Нок1 (норматив оцядного капіталу). Усі вони у січні 2025 року становили 14,96 %, перевищуючи вимоги закону (відповідно 8,5 %, 7,5 % та 5,625 %). Перевищення цих нормативів свідчить про те, що банк

активно управляє ризиком концентрації на окремих контрагентах або галузях, що знижує ризик системних втрат у випадку несприятливих подій.

Ліквідність, як один із ключових індикаторів стійкості банку, також перебуває на високому рівні. Нормативи короткострокової ліквідності LCR_{вв} та LCR_{ів} вимірюють здатність банку покривати можливий відтік коштів упродовж 30 днів за умов стресу. Дані показники значно перевищують норматив у 100%: LCR_{вв} становив 311,01% у 2023 році, 462,82% у 2024 році та 349,46% у 2025 році. Це свідчить про те, що банк має значний запас високоякісних ліквідних активів для покриття можливого відтоку коштів, що є важливим фактором для підтримки довіри клієнтів і стабільності банківської системи у цілому. Аналогічно, LCR_{ів} (у іноземній валюті) зберігався на рівні 260,14% у 2023 році, зростав до 266,09% у 2024 році та становив 306,38% у 2025 році, підтверджуючи здатність банку ефективно управляти валютними ризиками.

Структурна ліквідність вимірюється показником NSFR (норматив стабільного фінансування), що також повинен бути не менше 100%. Він дорівнював 182,24% у 2023 році, 185,21% у 2024 році та 128,22% у 2025 році. Хоча спостерігається певне зниження останнього показника, він залишається значно вищим за нормативну межу. Це означає, що банк має достатній рівень стабільних пасивів для фінансування довгострокових активів, що є важливим у контексті забезпечення фінансової стійкості та підтримки кредитної діяльності на довгостроковій основі.

Загальний висновок із порівняльного аналізу даних двох таблиць полягає в тому, що ПриватБанк демонструє сильну позицію на ринку кредитування, ефективно управляє ризиками та підтримує високі стандарти фінансової стійкості відповідно до нормативів НБУ. Розширення кредитного портфеля, помітне зростання сегментів роздрібних позик і підтримка середнього бізнесу, а також високі показники капіталізації та ліквідності свідчать про те, що банк здатний не лише витримувати зовнішні тиски, а й підтримувати стійкий розвиток. Такі результати також дозволяють банку

зберегти довіру клієнтів і партнерів, що є критично важливим для функціонування у кризових умовах та сприяє відновленню економічної активності в країні.

Значення нормативів достатності регулятивного капіталу (Нрк), достатності капіталу 1 рівня (Нк1) та достатності основного капіталу 1 рівня (Нок1) на початок 2025 року були однаковими та становили 14,96%. Їх нормативні значення складають відповідно 8,5%, 7,5%, 5, 625%, тобто, вони банком виконуються.

Норматив Н7 – норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента – встановлює обмеження щодо обсягів кредитування одного позичальника або групи пов'язаних позичальників з метою запобігання концентрації ризику. За нормою, він не повинен перевищувати 25 % регулятивного капіталу банку. У ПриватБанку цей показник становив 6,37 % на початок 2023 року, 5,47 % на початок 2024 року та 6,69 % на початок 2025 року. Всі значення суттєво нижчі за гранично допустимий рівень, що вказує на відсутність надмірної залежності банку від окремих клієнтів. Така диверсифікація кредитного портфеля сприяє зменшенню ризиків втрат у разі дефолту великих боржників і свідчить про ефективну систему управління концентраційними ризиками.

Норматив Н8 – норматив максимальних кредитних ризиків – обмежує сукупний розмір великих кредитних ризиків банку, які виникають при наданні значних сум позик кільком найбільшим контрагентам. Він не має перевищувати 800 % регулятивного капіталу. У ПриватБанку значення цього нормативу протягом усього періоду залишалось на рівні 0 %, що означає повну відсутність надмірної концентрації великих позик. Це свідчить або про суворе дотримання політики дрібного або середнього кредитування, або про обмеження щодо фінансування великих корпоративних клієнтів у рамках стратегії уникнення концентраційного ризику в умовах воєнного часу.

Норматив Н9 – норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами – встановлює ліміт на

кредитування осіб, які мають зв'язок з банком (наприклад, акціонери, члени правління чи працівники). Його граничне значення також становить 25 % регулятивного капіталу. У звітному періоді цей норматив у ПриватБанку дорівнював 0 % у 2023 та 2024 роках, а на початок 2025 року — 0,02 %. Такі показники демонструють високу прозорість банку та дотримання принципів корпоративного управління. Відсутність значних операцій з пов'язаними особами знижує ризики конфлікту інтересів та зловживань, що є критичним показником як для регулятора, так і для інвесторів та міжнародних партнерів.

Норматив Н11 – норматив кредитного ризику за інсайдерами – також є індикатором прозорості діяльності банку і контролю за зловживанням повноваженнями з боку працівників, керівництва або акціонерів. Його граничне значення не повинно перевищувати 15 % регулятивного капіталу. У ПриватБанку цей норматив становив 0 % у 2023 та 2024 роках, і лише 0,04 % у 2025 році. Це означає, що банк або взагалі не здійснював кредитування інсайдерів, або це кредитування було мінімальним та суворо контрольованим. Дотримання цього нормативу — один з ключових показників довіри до банку, особливо з боку держави та міжнародних інституцій.

Норматив Н12 – норматив інвестування в цінні папери окремого емітента – регламентує граничну частку інвестицій у папери одного емітента, обмежуючи її 60 % регулятивного капіталу. У ПриватБанку протягом усього аналізованого періоду цей норматив був 0 % у 2023 та 2024 роках і лише 0,05 % у 2025 році. Це свідчить про дуже обережну політику банку щодо ринку цінних паперів або зосередження на державних боргових інструментах, які не підпадають під обмеження нормативу Н12. З позиції управління ризиками, така стратегія є виправданою в умовах ринку, що характеризується високою волатильністю.

«Нульові» значення нормативів кредитного ризику (Н7, Н8, Н9) у звітності ПриватБанку (та інших банків) за 2022–2023 роки не означають відсутність ризиків або помилку в розрахунках. Це специфіка відображення

даних у публічній звітності під час воєнного стану, зумовлена рішеннями НБУ.

Мораторій НБУ на заходи впливу. Після початку повномасштабного вторгнення Національний банк України прийняв Постанову № 23 від 25.02.2022. Згідно з нею, НБУ зобов'язався не застосовувати заходи впливу до банків за порушення економічних нормативів (зокрема Н7, Н8, Н9), якщо ці порушення спричинені війною.

У багатьох звітах показники могли відображатися як «0» або просто не заповнюватися, оскільки жорсткий контроль за їхнім дотриманням у звичному режимі був тимчасово призупинений для зменшення тиску на банківську систему.

У звітах за 2024 рік, після стабілізації ситуації та проведення стрес-тестів, ці показники знову відображаються у звичному форматі, оскільки НБУ повернувся до жорсткішого нагляду та запровадив нову структуру капіталу з серпня 2024 року.

В таблиці 2.6 представлені рейтинги АТ КБ "ПриватБанк" за 2022-2024.

Аналіз рейтингів АТ КБ «ПриватБанк» за 2022–2024 роки (Таблиця 2.6) дозволяє оцінити кредитоспроможність банку, його фінансову стійкість, рівень підтримки з боку держави та сприйняття інституції міжнародними рейтинговими агентствами. З огляду на ключові оцінки від таких агентств як Standard Rating, Fitch Ratings та Moody's, можна виявити як сталість певних оцінок, так і зміни, що відображають як внутрішній стан банку, так і зовнішні фактори — політичні, економічні та геополітичні.

Розпочнемо з рейтингової оцінки Standard Rating, яка щороку присвоює ПриватБанку довгостроковий рейтинг uaAA, короткостроковий кредитний рейтинг uaK1 та рейтинг депозитів ua1. Значення всіх трьох показників залишаються незмінними протягом 2022, 2023 та 2024 років. Власне uaAA — це одна з найвищих оцінок за національною шкалою, що свідчить про дуже

високий рівень кредитоспроможності банку в порівнянні з іншими українськими позичальниками.

Таблиця 2.6

Рейтинги АТ КБ "ПриватБанк" за 2023-2024.

Рік	Вид рейтингу	Показник	Значення		
2022	Standard Rating	Довгостроковий рейтинг за національною шкалою	uaAA		
		Короткостроковий кредитний рейтинг	uaK1		
		Рейтинг депозитів	ua1		
	Fitch Ratings	Довгостроковий рейтинг за національною шкалою	AA (ukr) / Stable		
		Довгостроковий рейтинг РДЕ в іноземній валюті	CCC		
		Короткостроковий рейтинг РДЕ в іноземній валюті	C		
		Рейтинг стійкості	ccc		
		Рейтинг підтримки	WD		
		Рівень підтримки довгострокового РДЕ	WD		
	Moody's	Базова оцінка кредитоспроможності (BCA)	ca		
		Скоригована BCA	ca		
		Депозити (іноземна/національна валюта)	Сaa3		
		Ризик контрагента (довгостроковий)	Сaa3		
		2023	Standard Rating	Довгостроковий рейтинг за національною шкалою	uaAA
				Короткостроковий кредитний рейтинг	uaK1
Рейтинг депозитів	ua1				
	Fitch Ratings	Довгостроковий рейтинг РДЕ в іноземній валюті	CCC		
		Короткостроковий рейтинг РДЕ в іноземній валюті	C		
		Рейтинг стійкості	ccc		
	Moody's	BCA / Adjusted BCA	ca		
		Депозити та ризик контрагента	Сaa3		
		2024	Standard Rating	Довгостроковий рейтинг за національною шкалою	uaAA
Короткостроковий кредитний рейтинг	uaK1				
Рейтинг депозитів	ua1				
	Fitch Ratings		Довгостроковий рейтинг за національною шкалою	AA+ (ukr) / Stable	
			Довгостроковий рейтинг РДЕ в іноземній валюті	CCC	
			Короткостроковий рейтинг РДЕ в іноземній валюті	C	
	Moody's	Рейтинг стійкості	ccc		
		BCA / Adjusted BCA	ca		
		Довгострокові депозити	Сaa3		
		Ризик контрагента	Сaa3		

Такий рейтинг сигналізує про здатність банку вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання. Він означає, що навіть попри макроекономічні труднощі та збройний конфлікт, банк залишається фінансово стабільним та здатним гарантувати виплати вкладникам і кредиторам.

Короткостроковий рейтинг uaK1 — це найвища оцінка, яка може бути присвоєна банку за короткостроковими фінансовими зобов'язаннями. Вона підтверджує здатність ПриватБанку забезпечити стабільну ліквідність та швидке реагування на короткострокові ризики. Це надзвичайно важливо для банку з великою мережею філій та мільйонами клієнтів, які здійснюють щоденні платежі, перекази та операції з рахунками.

Рейтинг депозитів ua1 вказує на високий ступінь надійності банку як зберігача заощаджень населення. Незмінність цього рейтингу протягом трьох років свідчить про відсутність загроз для вкладників і вказує на ефективну політику управління ліквідністю.

На відміну від Standard Rating, агентство Fitch Ratings демонструє незначні зміни в оцінці, зокрема національного рейтингу. Якщо у 2022 році довгостроковий рейтинг ПриватБанку за національною шкалою становив AA (ukr) / Stable, то у 2024 році його підвищено до AA+ (ukr) / Stable. Це позитивний сигнал, який свідчить про зростання впевненості агентства у стабільності банку на тлі поліпшення його показників, підвищення капіталізації, позитивної динаміки прибутковості, а також стійкого виконання банком своїх зобов'язань. Варто зазначити, що рейтинги за національною шкалою не прямо порівнюються між країнами, але для внутрішнього ринку України це є сигналом лідерства, надійності й стійкості.

Інші показники Fitch залишалися без змін у 2022–2024 роках: довгостроковий РДЕ в іноземній валюті — ССС, короткостроковий РДЕ — С, рейтинг стійкості — ссс. Ці рейтинги, на відміну від національних, відображають загальний кредитний ризик у контексті міжнародного ринку. Значення ССС і С означають дуже високий ризик кредитоспроможності в іноземній валюті. Такі оцінки Fitch зазвичай асоціюються з країнами або установами, що діють у надзвичайно складних фінансових та політичних умовах, де існує ризик невиконання зовнішніх зобов'язань. У цьому контексті ПриватБанк перебуває під впливом загальнонаціонального ризику, а не внутрішніх слабкостей. Рейтинг ссс за стійкістю свідчить про значний

рівень вразливості до несприятливих подій, однак з урахуванням підтримки держави та результатів діяльності банку, ситуація не є критичною.

Особливу увагу заслуговує зникнення у 2023–2024 роках рейтингу підтримки (WD — withdrawn, тобто відкликаний). У 2022 році він був присутній у звіті, але згодом його було відкликано, що може свідчити або про перегляд Fitch критеріїв присвоєння таких рейтингів, або про зміну формату звітності. У будь-якому разі державна форма власності ПриватБанку продовжує де-факто забезпечувати йому підтримку, що в кризових умовах має більше значення, ніж формальні рейтинги.

Рейтинги від агентства Moody's залишаються стабільними упродовж трьох років. Базова оцінка кредитоспроможності (BCA) та скоригована BCA перебувають на рівні са, що відображає високі кредитні ризики, характерні для всієї банківської системи країни в умовах війни. Оцінка са вказує на дуже слабку спроможність боржника виконувати зобов'язання без значної допомоги ззовні. Але така оцінка є типовою для банків, що працюють у складних макроекономічних умовах і в країнах із низькими суверенними рейтингами. У випадку ПриватБанку стабільність цього рейтингу, з одного боку, демонструє відсутність погіршення позицій, а з іншого — потребу постійного зовнішнього моніторингу.

Рейтинг довгострокових депозитів у національній та іноземній валютах — Саа3 — ідентичний у всіх трьох роках. Це дуже низький інвестиційний рейтинг, що вказує на наявність значного ризику неплатоспроможності, однак все ще вважається кращим за Са або С, які застосовуються до дефолтних чи майже дефолтних установ. При цьому рівень Саа3 є типовим не тільки для українських банків, але й для багатьох позичальників, які працюють в умовах країнового ризику. Аналогічні оцінки — Саа3 — банк отримав і за ризиком контрагента у довгостроковому періоді.

Цікаво, що стабільність рейтингових оцінок за всіма агентствами вказує на очікування незмінної позиції банку. У середовищі, де макроекономічні умови погіршуються, відсутність пониження рейтингів —

уже позитив. А незначне підвищення Fitch у 2024 році (з AA до AA+ за національною шкалою) свідчить, що банк не лише зберіг позиції, а й демонструє ознаки зростання стійкості, навіть за умов війни.

Загалом, аналіз Таблиці 2.6 дозволяє зробити висновок, що ПриватБанк стабільно утримує провідні позиції у банківській системі України. Рейтинги за національною шкалою лишаються на високому рівні, демонструючи довіру українських аналітичних агентств до здатності банку обслуговувати зобов'язання. Водночас міжнародні рейтинги залишаються на низьких рівнях, але це зумовлено не внутрішніми слабкостями банку, а геополітичною ситуацією та низьким суверенним рейтингом України.

Аналіз цих даних показує, що АТ КБ "ПриватБанк" продемонстрував здатність оперативно реагувати на виклики, адаптувати структуру активів і пасивів, а також відновлювати та значно підсилювати свою капітальну позицію навіть у кризових умовах. Особливо вражаючими є результати 2024 року, які посилили системну вагу банку в економіці країни. Разом з тим, важливо враховувати супутні тенденції та ризики. Наприклад, у 2022 році відбулося скорочення обсягу кредитування, що свідчить про зважений підхід до ризиків у період нестабільності. Натомість у 2023 і 2024 роках банк активно нарощував інвестиції в цінні папери, що може свідчити про реалізацію нової стратегії прибутковості через інструменти з фіксованим доходом. Збільшення коштів банків та загальних зобов'язань підкреслює необхідність виваженого управління ліквідністю та загальною структурою балансу. В умовах конкуренції і макроекономічної невизначеності банку критично важливо підтримувати високий рівень капіталу, резервів і операційної ефективності.

Подальші перспективи розвитку банку охоплюють декілька важливих напрямів. По-перше, нарощування обсягів кредитування, особливо у роздрібному сегменті та сфері малого і середнього бізнесу, може стати основним драйвером росту. При цьому необхідно зважати на якість активів і забезпечення належного управління ризиками. По-друге, ефективне

управління інвестиційним портфелем через диверсифікацію і моніторинг ринкових змін стане визначальним чинником. По-третє, підтримка капіталізації та ліквідності має залишатися пріоритетом. Зростання власного капіталу у 2024 році створює гарний фундамент для подальшої стійкості банку. По-четверте, продовження технологічної трансформації, розвиток цифрових сервісів та підвищення операційної ефективності є ключовими факторами довгострокової стабільності.

Загалом, фінансовий аналіз АТ КБ "ПриватБанк" за 2022–2024 роки показує шлях еволюції від довоєнної стабільності через період глибоких викликів до активного зростання і зміцнення. Банк не лише адаптувався до зовнішнього середовища, але й ефективно використав нові можливості, що дало змогу наростити масштаби діяльності, підвищити прибутковість і суттєво покращити капітальну структуру. У перспективі поєднання ресурсної бази, технологічних рішень і гнучкого управління дозволить банку зберегти лідерські позиції у фінансовому секторі країни.

2.3. Фінансовий стан державних банків у банківській системі України

Війна суттєво посилила виклики для українських банківських установ на багатьох рівнях їхньої діяльності. Майже всі працюючі банки в Україні втратили велику кількість відділень на тимчасово окупованих територіях, а частина банківського майна була повністю зруйнована. Це погіршило ресурсну базу банків та обмежило їхню операційну спроможність у подальшому. Постійні повітряні тривоги, перебої з електропостачанням ускладнюють обслуговування клієнтів у традиційних відділеннях. Водночас банки активно розвивають дистанційні сервіси, щоб мінімізувати потребу клієнтів у відвідуванні філій.

Крім проблем усередині самих банків, зростає й вплив негативних тенденцій серед їхніх клієнтів, що поглиблюють ризики співпраці. Хоча

банки мають значно більший досвід управління ризиками, ніж інші суб'єкти, більшість їхніх клієнтів – підприємства й громадяни – не були готові до таких умов. Багато українських підприємств втратили бізнес або суттєво скоротили обсяги виробництва. Внаслідок мобілізації та трудової міграції зменшилась кількість робочої сили; регулярні вимкнення електроенергії, обстріли і тривоги заважають нормальному функціонуванню. За офіційною статистикою, у 2024 році реальний ВВП скоротився приблизно на чверть, а реальні доходи економічних суб'єктів впали. Це негативно впливає на їхню здатність погашати кредити, залучати депозити, формувати сталі грошові потоки на рахунках у банках.

Відновлення довіри до української банківської системи знову стало надважливим, адже неможливість формувати прогнозу модель розвитку економіки знижує впевненість клієнтів. Проте завдяки своєчасним діям Національний банк України та стабільній роботі державних банків уже до кінця року вдалося зменшити паніку і навіть забезпечити помірне зростання депозитних ресурсів. У такий складний час діяльність державних банків набула особливого значення для стабілізації вітчизняного банківського сектору. Вони працюють не лише на приватні інтереси, а на користь держави загалом. Клієнти віддають перевагу державним установам через значно нижчий ризик банкрутства й усвідомлюють це. Державні банки реалізують політику держави в банківському секторі, мають можливість впроваджувати економічні програми (наприклад, «Доступні кредити 5–7–9», «ЄОселя») і підтримувати державні фінансові зусилля, зокрема для оборонного сектору.

На рисунку 2.1. представлено розподіл активів державних банків у 2024 році. Він демонструє, яку частку активів має кожен з банків серед основних державних банків.

Станом на кінець першого півріччя 2023 року в Україні налічувалось 65 діючих банків, з них 29 — з іноземним капіталом (21 повністю іноземна). П'ять установ належали державі, а уряд контролював понад 50 % активів банківської системи.

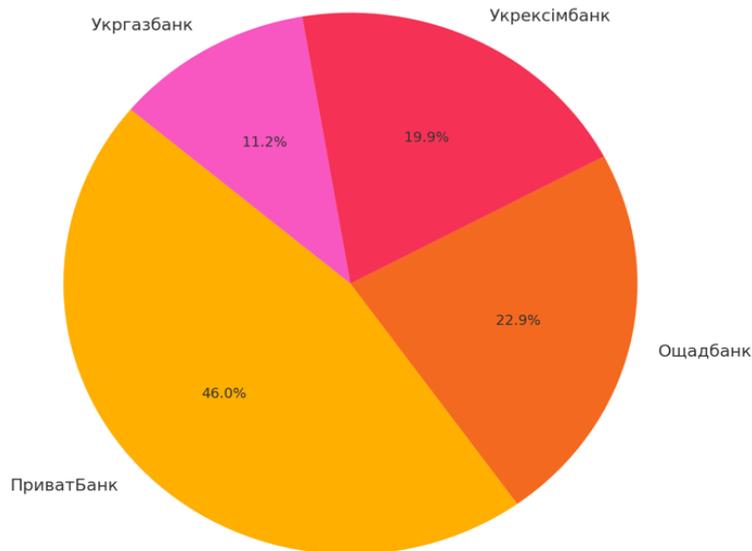

Рис 2.1. Розподіл активів державних банків у 2024 році

У 2023 році до групи державних банків приєднався АТ СЕНС Банк (колишній Альфа-Банк), а також тривав процес націоналізації чи ліквідації інших банків. За даними НБУ, основною причиною націоналізації Альфа-Банку стало введення санкцій проти власників-громадян РФ. Для захисту інтересів вкладників і кредиторів уряд ухвалив рішення про його націоналізацію.

Таблиця 2.7

Основні показники діяльності державних банків України у 2024 році

Показник	АТ «Ощадбанк»	АТ КБ «ПриватБанк»	ПАТ «Укресімбанк»	ПАТ АБ «Укргазбанк»	Загалом по банківській системі
Власний капітал	23 000	99 144	2 100	7 300	235 000
Статутний капітал	49 724	206 060	45 570	13 837	407 021
Загальні зобов'язання	255 000	662 317	240 000	130 000	2 300 000
Обсяг залучених депозитів	240 000	625 000	185 000	118 000	2 100 000
Кошти суб'єктів господарювання	70 000	160 000	100 000	85 000	920 000
Кошти фізичних осіб	170 000	465 000	34 000	33 000	1 050 000
Активи	278 000	761 461	252 000	137 000	2 530 000
Обсяг виданих кредитів	85 000	58 000	86 000	69 000	1 100 000

Продовження табл.2.7

1	2	3	4	5	6
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	150 000	61 000	65 000	25 000	1 120 000
Фінансовий результат	1 500	88 000	-6 000	-3 000	45 000
Кількість відділень (одиниць)	1 150	1 210	30	220	5 200

Джерело: сформовано авторами за даними [8; 9; 10; 11; 13].

Аналізуючи дані таблиці 2.7, одразу помітно, що АТ КБ «ПриватБанк» вирізняється за багатьма показниками серед державних банків України у 2024 році. За значенням власного капіталу — ключового ресурсу, який забезпечує фінансову стійкість та здатність покривати ризики — ПриватБанк має 99 144 млн. грн., що значно перевищує відповідний показник інших державних банків: у «Ощадбанку» — 23 000 млн. грн., у «Укргазбанку» — 7 300 млн. грн., а у «Укрексімбанку» — лише 2 100 млн. грн. Така висока капіталізація ПриватБанку свідчить про його ключову роль у державній банківській системі та сприяє більшій гнучкості у прийнятті рішень щодо кредитування, управління ризиками та підтримки ліквідності.

Статутний капітал — показник, що відображає початкові та додаткові внески власника/акціонера — також демонструє лідерство ПриватБанку: 206 060 млн. грн., що значно більше, ніж у конкурентів (в «Ощадбанку» — 49 724 млн. грн., у «Укргазбанку» — 13 837 млн. грн., у «Укрексімбанку» — 45 570 млн. грн.) і навіть становить більшу частину загального капіталу по системі (407 021 млн. грн.). Високий статутний капітал сприяє підвищенню кредитоспроможності та довіри вкладників, а також є важливою передумовою для реалізації масштабних фінансових програм.

Ще більш вражаючі дані щодо загальних зобов'язань — тобто всіх зобов'язань банку перед клієнтами, контрагентами та іншими сторонами. За цим показником ПриватБанк також випереджає всіх державних конкурентів: 662 317 млн. грн. проти 255 000 млн. грн. у «Ощадбанку», 240 000 млн. грн. у

«Укресімбанку» та 130 000 млн. грн. у «Укргазбанку». Це свідчить про значні зобов'язання банку перед економічними агентами і про глибоку інтеграцію ПриватБанку в економічні потоки країни.

Високі зобов'язання логічно поєднуються з великим обсягом залучених депозитів, який у ПриватБанку становить 625 000 млн. грн. — це другий за величиною показник після загального обсягу системи (2 100 000 млн. грн.) і значно більше, ніж у «Ощадбанку» (240 000 млн. грн.). Рівень залучених депозитів є критично важливим для оцінки довіри населення та бізнесу до банку, оскільки вкладаючи кошти, клієнти обирають установу, яку вважають найстабільнішою та найнадійнішою. ПриватБанк, таким чином, підтверджує свою позицію ключового депозитного гравця в Україні.

Ще один важливий елемент депозитної бази — розподіл між коштами фізичних осіб і коштами суб'єктів господарювання. За цим показником ПриватБанк теж домінує: кошти фізичних осіб складають 465 000 млн. грн., а кошти суб'єктів господарювання — 160 000 млн. грн. У порівнянні з іншими державними банками, ПриватБанк має найбільшу кількість фізичних депозитів: наприклад, у «Ощадбанку» фізичні вклади становлять 170 000 млн. грн., у «Укресімбанку» — 34 000 млн. грн., а у «Укргазбанку» — 33 000 млн. грн. Це підтверджує сильну довіру населення до ПриватБанку як фінансового партнера, особливо в умовах підвищеної невизначеності.

Що стосується активів, то тут ПриватБанк знову випереджає інших: 761 461 млн. грн порівняно з 278 000 млн. грн в «Ощадбанку», 252 000 млн. грн у «Укресімбанку» та 137 000 млн. грн. у «Укргазбанку». Загальний обсяг активів по системі — 2 530 000 млн. грн. Активи включають всі ресурси банку, що можуть бути використані для отримання доходу: кредити, інвестиції, цінні папери, ліквідні засоби тощо. Високий рівень активів ПриватБанку забезпечує йому можливість масштабнішого фінансування економічних проектів та посилення впливу на макрофінансову стабільність.

Однак при аналізі обсягу виданих кредитів видно, що ПриватБанк має 58 000 млн. грн. кредитів, що менше, ніж у деяких інших державних банків: «Ощадбанк» — 85 000 млн. грн, «Укрексімбанк» — 86 000 млн. грн, «Укргазбанк» — 69 000 млн. грн. Цей факт варто оцінювати в контексті стратегії та профілю кредитування: ПриватБанк може підтримувати більш консервативну кредитну політику або фокусуватися на інших активах. Також слід зазначити, що кредитування частково компенсується значними інвестиційними вкладеннями (тобто вкладеннями в цінні папери та довгострокові інвестиції), які у ПриватБанку становлять 61 000 млн. грн.

Для порівняння, «Ощадбанк» має 150 000 млн. грн. вкладень у цінні папери, що значно перевищує аналогічний показник у ПриватБанку. Це може свідчити про різні стратегії управління портфелем: «Ощадбанк» може робити більший акцент на доходи від державних облігацій і безпечних паперів, тоді як ПриватБанк більше орієнтується на високу капіталізацію, активи та мобілізацію ресурсів.

Найбільш вражаючим показником є фінансовий результат діяльності. ПриватБанк має чистий фінансовий результат 88 000 млн. грн., що є не просто лідером серед державних банків, а й значно перевищує сукупний прибуток усієї системи (45 000 млн. грн.). Для порівняння, «Ощадбанк» отримав 1 500 млн. грн., у «Укрексімбанку» — збиток –6 000 млн. грн., у «Укргазбанку» — збиток –3 000 млн. грн. Таким чином, ПриватБанк не лише генерує прибуток, а й є головним генератором чистого доходу серед державних банків. Це є критично важливим показником, оскільки прибуток є джерелом капіталізації, резервів, інвестицій та підтримання стабільного функціонування в умовах зовнішніх шоків.

Ще одним важливим параметром є кількість відділень. ПриватБанк має 1 210 відділень, що трохи більше, ніж у «Ощадбанку» (1 150 одиниць), і значно більше ніж у «Укргазбанку» (220 одиниць) та «Укрексімбанку» (30 одиниць). Велика мережа фізичних відділень є важливою складовою доступності банківських послуг, особливо для клієнтів, які не повністю

користуються цифровими сервісами. Це також сприяє присутності у регіонах і підтримці малого бізнесу та фізичних осіб.

Порівняння державних банків із загальними показниками банківської системи — 235 000 млн. грн. власного капіталу, 2 300 000 млн. грн. загальних зобов'язань, 2 100 000 млн. грн. депозитів, 2 530 000 млн. грн. активів та 1 100 000 млн. грн. виданих кредитів — дозволяє оцінити частку кожного з них у системі. За всіма цими показниками ПриватБанк відіграє ключову роль: він має найбільший капітал серед державних установ, значну частку депозитів і активів, а також абсолютний лідер за прибутковістю.

Висновок такого порівняння очевидний: ПриватБанк є найбільш вагомим державним банком України за обсягом капіталу, ресурсів і фінансових результатів, що дозволяє йому відігравати провідну роль у підтримці стабільності фінансової системи. Його діяльність забезпечує не лише мобілізацію великих ресурсів, а й ефективне їх використання для генерації прибутку, що є важливим для економічної адаптації країни у складних умовах. У той же час інші державні банки, як «Ощадбанк», «Укресімбанк» та «Укргазбанк», хоча й мають менші обсяги за окремими показниками, виконують важливі функції у сегменті державної підтримки економіки, зокрема через спеціалізовані програми кредитування, роботу з державними коштами та підтримку дефіцитних секторів. В комплексі, діяльність усіх чотирьох державних банків становить важливий елемент фінансової архітектури України.

Подані дані демонструють ряд ключових тенденцій у роботі державних банків України в умовах, коли системі довелося працювати в екстремальних обставинах. По-перше, видно, що АТ КБ «ПриватБанк» посідає провідну позицію за обсягом власного капіталу (57 789 млн. грн.) та активів (540 596 млн. грн.) серед державних банків, що свідчить про його значну ролі у банківській системі. З іншого боку, за фінансовим результатом він продемонстрував прибутковість (30 198 млн. грн.), тоді як інші державні банки — наприклад Укресімбанк чи Укргазбанк — показали збитки (—

7 715 млн. грн. і –4 715 млн. грн. відповідно). Це вказує на неоднорідність результатів навіть серед установ із державною участю.

По-друге, структура пасивів і зобов'язань також цікава: загальні зобов'язання державних банків у сумі складають більш ніж 50 % всіх зобов'язань української банківської системи (як це зазначалося в загальній частині тексту). Показник залучених депозитів майже у половини державних банків перевищує 200 000 млн. грн., що підкреслює їх значну роль у мобілізації ресурсів населення та підприємств. При цьому, ці дані свідчать, що державні банки не лише займаються пасивними ресурсами, але й активно конкурують за депозити.

По-третє, поглянемо на показник виданих кредитів: державні банки у 2022 році видали кредитів на суму 1 036 213 млн. грн. у розрізі системи, але розподіл між банками був нерівномірним: Ощадбанк видав 83 216 млн. грн., ПриватБанк – 68 084 млн. грн., тоді як Укрексімбанк – 82 430 млн. грн. та Укргазбанк – 64 759 млн. грн.

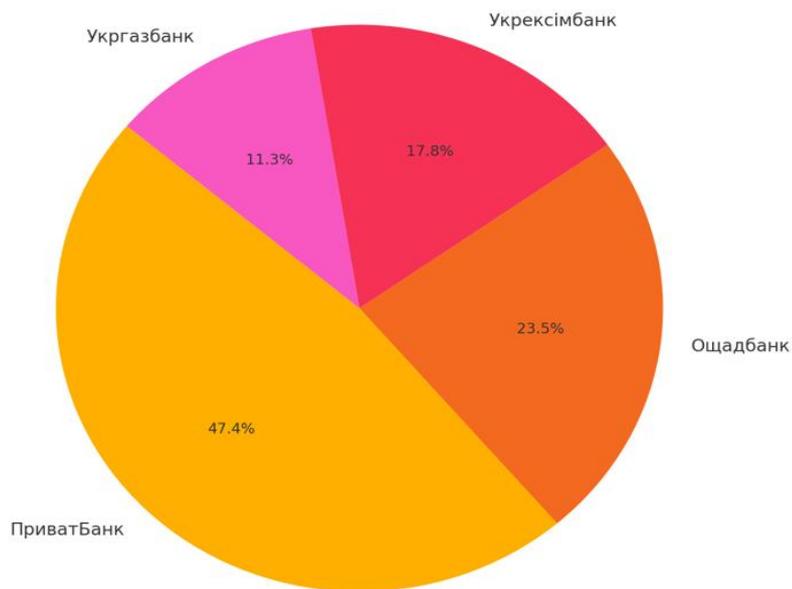

Рис 2.2. Структура залучених депозитів — показує частки банків за обсягом залучених депозитів у 2024 році.

По-четверте, інвестиційна активність (вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції) також була значною, зокрема ПриватБанк – 239 752 млн. грн., що майже у два з половиною рази більше, ніж у Ощадбанку

(143 399 млн. грн). Це може свідчити про більш агресивну інвестиційну політику або про позиціонування ПриватБанку як більш активного гравця на ринку капіталів, незважаючи на кризові умови.

По-п'яте, кількість відділень — 1 182 в Ощадбанку і 1 210 у ПриватБанку — свідчить, що саме державні банки мають найширшу мережу фізичних відділень, що надає їм важливу соціальну функцію, особливо в умовах воєнного стану, коли доступ до банківських послуг має і соціально значущий характер.

Враховуючи зазначені цифри, можна зробити кілька загальних висновків. Державні банки відіграють провідну роль у системі мобілізації фінансових ресурсів та стабілізації банківського сектору. Проте ефективність їх діяльності — не лише в обсягах, але і в результатах (прибутковості, якості активів, ризиках) — варіює. Неконтрольовані зовнішні обставини, зокрема війна, вплинули на всі банки, але вплив був неоднаковим. Банки, які змогли швидко адаптуватись (наприклад, розвинути дистанційні канали, підвищити ліквідність, мінімізувати операційні витрати), продемонстрували кращі результати. Для решти – збитки та нижча ефективність стали наслідком як зовнішніх шоків, так і внутрішніх слабких місць.

Крім того, з огляду на загальні дані банківської системи України, зазначимо, що за 2022 рік прибуток усіх банків склав 24,7 млрд. грн., що у три рази менше, ніж прибуток за 2021 рік (77,5 млрд. грн.). Це підтверджує, що банківська система в цілому переживала значний тиск і втрати.

На тлі цього державні банки виступають «плечем» для стабільності: їхній масштаб і держава-власник створюють «буфер» ризику, але також висувають високі вимоги до управління, прозорості, контролю ризиків та адаптації до нових умов. Для довгострокової стійкості необхідне не лише збереження ресурсів, але й переформатування бізнес-моделей (акцент на цифрові канали, оптимізація мережі, диверсифікація ризиків) та активне управління некомерційними функціями, що покладаються на державні банки в умовах кризи.

Аналізуючи діяльність державних банків України у 2022 році, можна констатувати, що їхня частка у загальних активах банківської системи склала приблизно 1,2 трлн. грн. — тобто майже половину всієї активної маси сектору. Водночас обсяг кредитування клієнтів цими установами становив близько 298 млрд. грн, що лише 28,8 % від загальної суми виданих банками кредитів. Надзвичайно цікавим є приклад АТ КБ «ПриватБанк», який у 2022 році в структурі активів значно наростив вкладення в депозитні сертифікати Національний банк України (НБУ) на суму понад 100 млрд. грн. під 23 % річних, тоді як видані клієнтам кредити склали лише 68 млрд. грн.

Водночас державні банки здійснили інвестиції у державні цінні папери на суму приблизно 469 млрд. грн. у 2022 році, що становить 45,8 % від усіх вкладень українських банків у такі інструменти. Це означає, що наразі державні банки інвестують у державні боргові зобов'язання у 1,6 рази більше, ніж надають кредити клієнтам. Слід зауважити, що у ПриватБанку й Ощадбанку вкладення в державні цінні папери перевищують кредитування клієнтів у 1,7–3,5 рази. У той же час, у банках типу Укрексімбанк чи Укргазбанк важливішою залишається діяльність з кредитування клієнтів, а ніж інвестування в державні папери.

За офіційними даними НБУ, державні банки сконцентрували понад 77 % усього статутного капіталу банківського сектору, залучили 53 % депозитів сектору, але прокредитували лише приблизно 29 % загального обсягу кредитування банків. Водночас майже 46 % вкладень у державні цінні папери припадали саме на державні банки. Це свідчить про наявність певних дисбалансів у функціонуванні державних банків — з одного боку, вони займають домінуючу позицію щодо ресурсів і впливу, з іншого — частка їхнього кредитування реального сектору залишається обмеженою.

Такий сценарій породжує декілька ризиків, зокрема мова йде про надмірний вплив держави на діяльність банків. Це може призводити до зниження конкурентоспроможності та ефективності функціонування банківської системи загалом, маніпулювання кредитними або інвестиційними

потоками під впливом політичних стимулів. Наприклад, у 2023 році було націоналізовано АТ «Сенс Банк» через політичні фактори воєнного часу, що ще більше посилює долю держави у банківському секторі. Активи банку на момент націоналізації сягали 77,1 млрд. грн., зобов'язання — 69 млрд. грн., капітал — 7,6 млрд. грн., а прибуток за перше півріччя 2023 року — 1,4 млрд. грн.

Наприкінці першого півріччя 2023 року частка активів державних банків у банківському секторі України зросла до 53,3%. У звичайних ринкових умовах така ступінь концентрації державного контролю є небажаною, проте в умовах широкомасштабної військової агресії сильні державні банки виконують роль стабілізаторів, що можуть швидко реагувати і підтримувати систему. Їхня діяльність забезпечує реалізацію державних програм підтримки економіки, а також створює основу для післявоєнного відновлення та зростання.

Водночас у довгостроковій перспективі державним банкам слід переорієнтувати свою діяльність: збільшувати фінансування регіонів, секторів, що мають високий потенціал віддачі, спрямовувати ресурси на розвиток національної економіки, а не просто підтримку державних боргових інструментів. Зі стабілізацією ситуації державі стане доцільним зменшити свою присутність на банківському ринку, передати частину банків на приватні руки і сконцентруватися на фінансуванні соціально значимих, інфраструктурних й інноваційних проєктів. Так державні банки зможуть трансформуватися в установи розвитку, які сприятимуть сталому економічному зростанню країни.

На кінець 2022 року регулятивний капітал ПриватБанку становив близько 54,5 млрд. грн., а норматив адекватності регулятивного капіталу (Н2) у той період був на рівні 23,78%, що вдвічі перевищувало мінімальні вимоги регулятора (не менше 10%). Це стало важливою ознакою того, що банк має достатній капітал для покриття ризиків, притаманних його операційній діяльності, навіть в умовах економічної нестабільності. Станом на середину

2023 року регулятивний капітал збільшився до 66,6 млрд. грн., а норматив достатності капіталу коливався на рівні 23,06–28,29 % у різні періоди півріччя, що свідчило про підвищення запасу капіталу у відповідь на зростання кредитного портфеля та потенційних ризиків. Таке значне перевищення нормативів капіталу ставило ПриватБанк у категорію одних із найбільш капіталізованих банків України, демонструючи сильну позицію навіть у порівнянні з середніми показниками в банківській системі.

За підсумками 2023 року регулятивний капітал ПриватБанку сягав 64,8 млрд. грн., а норматив достатності регулятивного капіталу становив 21,75 %, що залишалось значно вище нормативної межі та виражало здатність установи покривати ризикові активи власними ресурсами. Зниження нормативу на кінець року порівняно з початковими показниками 2023 року відображало не стільки погіршення фінансової позиції, скільки вплив зміни структури активів і переходу до нових підходів урахування ризиків, зокрема повного включення операційних ризиків у розрахунок капіталу з початку 2024 року. У грудні 2024 року аналогічні значення підтримувалися на рівні, близькому до 21,46–21,75 %, що знову підтверджує стабільність капітальної позиції банку, хоча й із певною тенденцією до зниження в умовах посилення методології розрахунку нормативів.

Порівняно з середніми по банківській системі, де регулятивний капітал у 2024–2025 роках утримувався приблизно на рівні 17,35 % для банків загалом, нормативи ПриватБанку залишаються істотно вищими, що вказує на більш значний запас капіталу та відносно нижчу чутливість до потенційних ризиків. Вищі нормативи свідчать про активну політику капіталізації та консервативний підхід до ризик-менеджменту, адже банк не лише виконує мінімальні вимоги, але й забезпечує значний буфер запасу капіталу.

Один із найсуттєвіших показників для аналізу фінансової стійкості — адекватність основного капіталу першого рівня (НК1) та основного капіталу першого рівня (НОК1). За даними на початок 2025 року, НК1 ПриватБанку коливався приблизно на рівні 14,96 %, що знову ж таки перевищувало

нормативні мінімальні значення та відповідало або дещо перевищувало середні по системі значення на рівні приблизно 16,92 %. Певне зниження НК1 порівняно з попередніми періодами частково є результатом адаптації до нових правил включення операційного ризику та елементів внутрішньої оцінки достатності капіталу, що стало обов'язковим з 2023–2024 років.

Динаміка капітальних нормативів протягом 2022–2024 років показує, що ПриватБанк володіє здатністю не лише утримувати нормативи достатності капіталу на рівні вище регуляторних вимог, але й адаптуватися до змін у методології оцінки ризикової експозиції. Незважаючи на складну економічну ситуацію, включно з наслідками повномасштабної війни, банк зберіг стійкий капітальний буфер, що забезпечив йому гнучкість у проведенні кредитної політики та підтриманні фінансових показників. Таке співвідношення капіталу до ризикових активів є ключовим елементом у підтримці довіри з боку вкладників, контрагентів та інвесторів, а також дозволяє банку виконувати значну частину функцій, притаманних системно важливому банку.

Що стосується ліквідності, то дані щодо нормативу покриття ліквідності (LCR) показують, що ПриватБанк часто перевищував вимоги щодо покриття чистих відтоків на 30-денний період стресу. Наприклад, один із звітних показників LCR становив понад 132 %, що значно вище нормативу 100 %. Високе значення LCR вказує на наявність достатнього обсягу високоякісних ліквідних активів для покриття потенційних майбутніх відтоків, що дозволяє банку зберігати платоспроможність навіть у періоди значного напруження на ринку. Така ліквідна позиція є одним з ключових факторів, що визначають здатність банку уникати криз ліквідності та виконувати свої зобов'язання перед клієнтами та кредиторами.

Оцінка якості активів залишається ще одним важливим елементом у загальному аналізі. Рівень проблемних кредитів (NPL) ПриватБанку за період 2024 року знизився порівняно з попереднім роком, що є позитивним сигналом щодо ефективності роботи з портфелем кредитів та управління

ризиками неповернення. Загальна тенденція зниження NPL (наприклад, з приблизно 12,3 % на початку 2023 до нижчих значень станом на кінець року) свідчить про поступове підвищення якості кредитного портфеля, ефективність реструктуризації та більш ретельний підхід до видачі нових позик. Висока якість активів знижує потребу в формуванні надмірних резервів, що зменшує тиск на прибутковість та дозволяє капіталу залишатися достатнім для підтримки стабільності.

Аналітичні дані також свідчать, що ПриватБанк у середньому перевищує вимоги щодо достатності капіталу не лише як мінімум у номінальному вираженні, а й у порівнянні з середніми показниками банківської системи. Якщо в системі в цілому норматив достатності регулятивного капіталу коливається близько 17–18 %, то у ПриватБанку показники знаходилися на рівні понад 21 %, а нормативи Tier 1 капіталу на рівні близько 14,9–15,3 %, що є ознакою більш консервативної позиції, ніж середня по ринку. Таке порівняння підтверджує позицію банку як одного з найстійкіших учасників фінансового сектору України, який здатен витримувати тиск ризиків навіть у непрості періоди.

У контексті ризик-менеджменту важливо відзначити, що ПриватБанк запровадив систему комплексного управління ризиками, що охоплює всі основні види ризиків — кредитний, операційний, ринковий та ліквідності. Така система включає моніторинг ризикових параметрів, оцінку потенційних втрат та стратегічне планування капіталу для забезпечення відповідності нормативам в умовах можливих змін зовнішнього середовища.

У підсумку, аналіз нормативів достатності капіталу, ліквідності та якості активів ПриватБанку демонструє, що банк має міцну фінансову базу, здатну витримувати економічні потрясіння та підтримувати стабільну діяльність. Високі нормативи капіталу порівняно з вимогами регулятора й середніми показниками системи, добрі значення LCR та поліпшення якості кредитного портфеля підтверджують, що банк має достатній запас фінансової міцності. Це дозволяє йому не лише виконувати мінімальні стандарти

надійності, але й підтримувати конкурентоспроможність у банківському секторі, виконувати функцію стабілізатора ринку та забезпечувати захист інтересів своїх клієнтів і вкладників.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ДЕРЖАВНИХ БАНКІВ

3.1. Прогнозування фінансового стану державних банків у банківській системі України

Прогнозування фінансового стану державних банків України набуває особливої актуальності в сучасному середовищі, яке характеризується високою невизначеністю, геополітичними ризиками, воєнним станом і значними трансформаціями у банківському секторі. Державні банки — як ключові учасники системи, що виконують не лише комерційні функції, але й державні завдання — мають підвищену вагу в оцінці стабільності фінансової системи. Тому ретельне прогнозування їхнього розвитку, ризиків і потенційних сценаріїв роботи стає важливим етапом стратегічного планування та регулювання.

Щоб побудувати якісний прогноз фінансового стану державних банків, слід врахувати кілька ключових груп факторів: макроекономічні умови, внутрішньо-банківські показники, регуляторні рамки, поведінка клієнтів і ринку, технологічні зміни, геополітичні ризики. Макроекономічні умови — включно з темпами зростання ВВП, інфляцією, валютним курсом, бюджетним дефіцитом і зовнішньою допомогою — створюють основу для фінансової поведінки державних банків. Наприклад, у Звіті про фінансову стабільність Національний банк України (НБУ) наголошується, що індекс ділових очікувань підприємств сигналізує про позитивні прогнози щодо обсягів реалізації, інвестицій та фінансового стану підприємств у цілому.

Ці настрої, у свою чергу, підтримують попит на кредити, що впливає на банківські портфелі. Одночасно, воєнний стан створює додатковий ризик: зменшення обсягів виробництва, руйнування інфраструктури, зміна

поведінки громадян і бізнесу — усе це впливає на активи та пасиви державних банків. Наприклад, держава як акціонер може бути змушена додатково капіталізувати банки чи втручатись у їхню діяльність, що змінює фінансову динаміку.

Внутрішні показники державних банків — рівень капіталу, ліквідність, якість активів, прибутковість, структура ресурсів — формують основу прогнозу. Для державних банків характерні особливості: вони часто мають великий ресурсний потенціал у вигляді державних гарантій, участі у програмах соціального кредитування, великої частки системного значення. Проте це водночас створює ризики: високий рівень державного впливу може призводити до меншої операційної гнучкості, менших стимулів до прибутковості, можливого перетоку ресурсів у державні програми замість комерційної діяльності. Науковці підкреслюють, що наявні макро- та банківські показники не завжди адекватно прогнозують стабільність банківського сектору, оскільки вони більше відображають минуле і теперішнє, ніж майбутні ризики чи стрес-сценарії. Це означає, що для якісного прогнозу державних банків потрібні моделі, які враховують не лише стандартні коефіцієнти, а й сценарійні аналізи, стрес-тести та індикатори потенційних майбутніх змін.

Регуляторна база та нормативні вимоги також впливають на прогнозну оцінку. НБУ під час воєнного стану та після нього вніс низку нормативних змін, спрямованих на підтримання стійкості банківського сектору — зокрема, зміни до правил роботи банків у зв'язку з введенням воєнного стану. Для державних банків це означає, що прогноз має враховувати не лише традиційні ризики, але й можливі державні інтервенції, зміни у нормативному навантаженні, специфічні програми підтримки — наприклад, через ОВДП (облігації внутрішньої державної позики) чи державні гарантії. В одному з оглядів зазначено, що державні банки часто віддавали перевагу вкладенням у ОВДП та сертифікати НБУ, а не кредитуванню клієнтів — що є одним із сигналів зміни структури діяльності.

На підставі цих факторів можна побудувати кілька сценаріїв майбутнього фінансового стану державних банків: базовий, позитивний і негативний. У базовому сценарії передбачається, що макроекономічна ситуація поступово поліпшується, банки підтримують свою капіталізацію, кредитування нарощується помірно, але зберігаються певні обмеження щодо ризику. У цьому сценарії державні банки змогли б наростити активи, стабільно збільшити власний капітал, зменшити частку проблемних кредитів, поліпшити прибутковість. У позитивному сценарії — прискорене відновлення економіки, зниження ризиків воєнного характеру, активний розвиток цифрових сервісів, збільшення кредитного попиту — це дозволяє державним банкам значно наростити портфелі, поліпшити ефективність, стабілізувати прибутковість і ліквідність. У негативному сценарії — тривала невизначеність, можливі втрати активів, більший ризик дефолтів, уповільнення економіки, зростання витрат на резерви — це може призвести до зниження капіталу, скорочення активів, зростання непрацюючих кредитів, підвищення фінансового навантаження на державу.

Щодо конкретних прогностичних показників, можна спрогнозувати такі зміни: наприклад, коефіцієнт достатності капіталу (CAR) для державних банків може змінитися від поточного рівня ~10–12 % до ~12–14 % у базовому сценарії протягом наступних 2-3 років, за умови адекватного прибутковості та капіталізації. Ліквідність (наприклад, LCR) може зберігатись на рівні 3-4 і вище в базовому сценарії, а у позитивному — можливо до 5 і вище. Частка проблемних кредитів (NPL) в базовому сценарії може поступово знижуватись на 1-2 п.п. на рік, тобто з ~12–13 % до ~10 % чи нижче. У позитивному сценарії — можливо до ~8-9 %. Прибутковість (ROA/ROE) — у базовому сценарії ROA може бути на рівні ~4-5 %, ROE — ~20-30 %; у позитивному — ROE може сягати ~30-40 %+. Негативний сценарій передбачає зростання NPL до ~15-18 %, CAR може знизитись до ~8–9 %, ліквідність знизитись, ROA/ROE можуть впасти нижче 2-3 % і 10-15 % відповідно.

Для державних банків України важливо враховувати їхню системну роль: вони часто є «банками-регіональними лідерами», «банками розвитку», виконують державні програми підтримки. Це дає їм переваги, але й навантажує — ресурсами, соціальними функціями, регуляторними вимогами. У переломні моменти, коли держава має підтримувати економіку, ці банки можуть бути об'єктом додаткової державної підтримки, що впливає на їхню фінансову станову модель і ризику. Наприклад, режим державного банку дає перевагу у вигляді державного капіталу, але водночас може створювати менший тиск на прибутковість чи вищий тиск на виконання некомерційних завдань.

Особливістю прогнозування для державних банків є й те, що вони мають більш тісну взаємодію з державою та її політиками — це означає, що слід враховувати державні програми, державну допомогу, можлива рекапіталізація, а також державні зміни у банківській системі (наприклад, націоналізація, зміна стратегії розвитку, зміна пріоритетів державного фінансування). Саме тому моделі прогнозування повинні бути адаптивними, враховувати стресові сценарії та геополітичні ризики, включати сценарії девальвації, скорочення бюджетної допомоги, збільшення військових витрат.

У середньостроковій перспективі (3-5 років) для державних банків України в базовому сценарії можна очікувати помірне зростання активів з темпом ~5-10 % на рік, поступове зменшення частки депозитів державного ресурсу, нарощування кредитного портфеля роздрібного та корпоративного бізнесу, покращення якості активів через списання проблемних кредитів і реструктуризацію. Водночас власний капітал має зростати темпом ~8-12 % на рік, що дозволить збільшити буфер для покриття ризиків. Чистий прибуток має відновитися і стабілізуватись на рівні, що дозволяє підтримувати ROA ~4-5 % і ROE ~20-30 %. Ліквідність залишатиметься достатньою, LCR не нижче 3-4. У позитивному сценарії темпи зростання активів можуть бути ~10-15 % на рік, CAR може сягнути ~14-15 %, ROE — ~30-40 %. У

негативному — темпи можуть впасти, ризики зростуть, що потребує додаткової держпідтримки.

Прогнозування фінансового стану має також на увазі побудову внутрішніх моделей банку: наприклад, моделі кредитного ризику, ліквідності, стрес-тест-сценарії. Науковці зауважують, що простий перегляд історичних показників не дає достатньої точності — треба використовувати комплексні підходи, включно з таксономічним аналізом, індикаторами раннього попередження, машинним навчанням. Для державних банків це означає, що прогнозування має враховувати специфіку: взаємозв'язок з державною політикою, великий портфель державних програм, підвищену частку державних інвестицій.

Таблиця 3.1

**Прогноз фінансового стану АТ КБ "ПриватБанк" на 2025–2030 роки
(умовні значення, млрд. грн.)**

Рік	Загальні активи	Кредити клієнтам	Інвестиції в цінні папери	Кошти клієнтів	Власний капітал	ROA (%)	ROE (%)	CAR (%)	Частка NPL (%)	LCR (%)
2025	185	67.5	50.0	100	21.5	2.5	15.0	19.5	14.5	200
2026	200	75.0	45.0	105	24.0	2.6	15.5	20.0	13.0	210
2027	220	83.0	40.0	112	27.5	2.7	16.0	20.5	12.0	215
2028	240	91.0	37.0	120	30.5	2.8	16.5	21.0	11.0	220
2029	260	98.0	35.0	125	33.0	2.9	17.0	21.5	10.0	225
2030	280	105.0	32.0	130	36.0	3.0	17.5	22.0	9.0	230

Прогноз фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк» на період 2025–2030 років свідчить про позитивну динаміку в більшості ключових показників, що дозволяє говорити про потенціал стабільного розвитку установи в умовах повільної макроекономічної стабілізації та відновлення економіки України.

Резюмуючи, прогнозування фінансового стану державних банків України — це не просто екстраполяція минулих даних, але побудова системи сценаріїв, моделей ризику, врахування макроекономіки, державної політики і банківської специфіки. У поточних умовах державні банки мають перспективу зміцнення, але водночас повинні бути готові до ризиків — що й має бути закладено у їх стратегії. Надалі ефективне прогнозування сприятиме

підвищенню стабільності сектору, дозволить державі та банкам планувати капіталізацію, розвиток кредитування, управління активами і пасивами.

Загальні активи банку, відповідно до прогнозу, зростатимуть із 185 млрд. грн. у 2025 році до 280 млрд. грн. у 2030 році. Це зростання зумовлено як очікуваним поживавленням банківської активності, так і збільшенням участі банку в державних та інфраструктурних програмах. Зростання активів також підтверджується приростом кредитного портфеля клієнтам — з 67,5 млрд. грн. у 2025 році до 105 млрд. грн. у 2030 році. Така динаміка вказує на активну політику банку у фінансуванні малого і середнього бізнесу, роздрібного кредитування, а також участь у фінансуванні стратегічних проєктів відбудови.

Паралельно з цим зменшується частка інвестицій у державні цінні папери — з 50 млрд. грн. у 2025 році до 32 млрд. грн. у 2030-му. Це може бути інтерпретовано як зменшення залежності від державних боргових зобов'язань, що дозволяє банку диверсифікувати структуру активів і знизити концентраційні ризики. Зростання коштів клієнтів до 130 млрд. грн. у 2030 році свідчить про зростання довіри населення і бізнесу до банку, що особливо важливо в умовах конкуренції з приватними комерційними установами та небанківськими фінансовими компаніями. Збільшення власного капіталу до 36 млрд грн у 2030 році дозволяє зміцнити капітальну базу банку, забезпечити виконання регуляторних вимог та сформувати резерви для потенційних ризиків. Це також позитивно впливає на показники ефективності — ROA та ROE, які стабільно зростають, свідчачи про покращення прибутковості використання як активів, так і капіталу.

Показник достатності капіталу (CAR) прогнозовано зростатиме з 19,5% у 2025 році до 22% у 2030 році, що перевищує нормативи НБУ та відповідає міжнародним стандартам. Це є важливим індикатором стійкості банку до потенційних шоків і підтверджує його системну важливість для фінансового сектору України. Одночасно спостерігається поступове скорочення частки непрацюючих кредитів (NPL) — з 14,5% до 9% протягом прогнозного

періоду, що відображає підвищення якості кредитного портфеля, впровадження більш ефективної моделі управління ризиками та реструктуризаційної політики. Значне перевищення нормативу ліквідності LCR (Liquidity Coverage Ratio), який сягає 230% у 2030 році, демонструє надмірну ліквідність банку, що є ознакою фінансової надійності, особливо у періоди нестабільності або кризи довіри до банківської системи.

Таблиця 3.2

SWOT-аналіз АТ КБ "ПриватБанк"

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
Найбільший банк в Україні за обсягом активів	Високий рівень NPL
Потужна ІТ-інфраструктура (Приват24)	Обмежена присутність за межами України
Розгалужена мережа відділень і банкоматів	Надмірна концентрація на держоблігаціях
Повна державна підтримка і стабільність	Обмежена гнучкість через державне регулювання
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
Подальша цифровізація банківських послуг	Геополітична нестабільність і війна
Розширення портфеля МСБ та роздрібного кредитування	Посилення конкуренції з боку приватних і небанківських установ
Участь у держпрограмах післявоєнного відновлення	Валютні ризики і інфляційний тиск

SWOT-аналіз ПриватБанку дозволяє поглибити розуміння внутрішніх сильних і слабких сторін, а також зовнішніх можливостей і загроз. Серед ключових сильних сторін банку варто відзначити його лідерські позиції за всіма ключовими показниками, включаючи обсяг активів, широку регіональну присутність, а також потужну цифрову інфраструктуру, зокрема систему Приват24, яка вже сьогодні є зразком успішного онлайн-банкінгу. Системна підтримка з боку держави гарантує стабільність та надає додатковий рівень довіри з боку клієнтів. Водночас банк стикається з певними слабкими сторонами — надмірною залежністю від інструментів державного боргу (ОВДП), високим рівнем NPL, обмеженою гнучкістю у

прийнятті стратегічних рішень через державну форму власності, а також відсутністю експансії за межі країни, що обмежує можливості розвитку в міжнародному контексті.

З точки зору зовнішніх можливостей, для ПриватБанку відкривається широкий спектр напрямів — подальша цифровізація послуг, розширення кредитних програм для населення та бізнесу, участь у національних і міжнародних ініціативах щодо відновлення економіки, зокрема через фінансування інфраструктурних проєктів. Загрози, які можуть вплинути на реалізацію цих можливостей, зумовлені переважно зовнішніми факторами: триваюча військова агресія, інфляційні ризики, валютні коливання, а також зростання конкуренції з боку більш гнучких і технологічно адаптивних фінтех-компаній.

Таблиця 3.3

PEST-аналіз АТ КБ "ПриватБанк"

Фактор	Характеристика
Політичні	Державна власність банку, підтримка урядом, вплив регуляторів, воєнний стан
Економічні	Поступове зростання економіки, інфляція, валютні коливання, залежність від ОВДП
Соціальні	Зростаюча цифрова грамотність, потреба у фінансовій доступності для населення
Технологічні	Лідерство в онлайн-банкінгу, активний розвиток фінтех-сервісів і автоматизації

PEST-аналіз допомагає краще зрозуміти вплив макросередовища на діяльність ПриватБанку. Політичний контекст визначається державною формою власності, що, з одного боку, забезпечує стабільність і підтримку, а з іншого — вимагає дотримання бюрократичних процедур і стратегічної лояльності до рішень уряду. Воєнний стан і постійна геополітична напруга формують додаткові виклики для стабільного функціонування. Економічна ситуація, попри всі труднощі, демонструє поступове відновлення, що позитивно впливає на ділову активність, платоспроможність клієнтів і загальний попит на фінансові послуги. Водночас зберігається високий рівень

інфляції, що потребує адаптації тарифної політики, управління процентними ставками та контролю витрат.

Соціальні зміни пов'язані зі зростанням рівня цифрової грамотності населення, що підвищує ефективність впровадження онлайн-сервісів, а також створює додатковий попит на нові продукти — мобільні додатки, цифрові картки, дистанційне обслуговування. З іншого боку, у період соціально-економічних труднощів банку доводиться посилювати свою соціальну функцію, впроваджуючи програми кредитних канікул, реструктуризації, підтримки благодійних організацій, що позитивно впливає на репутацію банку, але одночасно зменшує прибутковість. Технологічний чинник залишається однією з найсильніших сторін ПриватБанку. Він не лише зберігає лідерство в діджиталізації фінансових сервісів, але й активно впроваджує нові ІТ-рішення, зокрема у сфері фіскалізації, дистанційної ідентифікації клієнтів, автоматизації бізнес-процесів, що дозволяє знижувати витрати і підвищувати якість обслуговування.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що ПриватБанк має усі передумови для зміцнення своєї ринкової позиції у найближчі п'ять років. За умови стратегічної модернізації, диверсифікації кредитного портфеля, зменшення залежності від державних паперів, продовження цифровізації та підвищення ефективності управління ризиками банк зможе не лише зберегти, але й посилити свою роль як ключової фінансової установи країни в умовах нової економічної реальності.

3.2. Перспективи покращення фінансового стану АТ КБ «ПриватБанк» з урахуванням міжнародного досвіду

У сучасних умовах, коли банківська система України переживає значний тиск із боку зовнішніх і внутрішніх факторів — від воєнного стану до макроекономічної нестабільності — стратегічне поліпшення фінансового стану ПриватБанку стає не просто задачею банку, а елементом загальної

стабілізації фінансового сектору. При цьому міжнародний досвід державних і напівдержавних банків створює важливу базу для формування стратегій, які можуть бути адаптовані до української специфіки.

Першим напрямом, який варто розглядати, є посилення корпоративного управління, прозорості та управління ризиками. У багатьох країнах державні банки після кризового періоду відзначилися тим, що провели модернізацію системи управління: впровадили незалежні наглядові ради, чітко відокремили комерційні функції від соціальних завдань, скоротили вплив політики на кредитування. Для ПриватБанку це означає необхідність ще сильнішої фокусування на комерційній ефективності: забезпечення конкурентоспроможності, зрозумілих правил і меншої залежності від політичних рішень. Зокрема, це включає встановлення чітких метрик ефективності (ROA, ROE, NPL) із регулярним моніторингом, а також побудову внутрішніх процесів контролю, що відповідають кращим практикам. У міжнародній практиці такі зміни передували поверненню банків до прибутковості, скороченню непродуктивних активів і зменшенню залежності від державних дотацій.

Другим напрямом є оптимізація структури активів та пасивів, що в міжнародному досвіді часто означає зменшення концентрації на державних паперах, збільшення кредитування приватного сектора, ефективне управління ліквідністю та капіталом. Наприклад, дослідження вказують, що державні банки, які зосереджували великі частки активів на державних облігаціях в періоди низької прибутковості, мали нижчу ефективність. Для ПриватБанку з урахуванням української реальності це означає:

зменшення питомої ваги інвестицій у державні цінні папери та сертифікати НБУ і перехід до більш активного кредитування бізнесу (особливо МСБ) та роздрібного сегменту, що дозволить підвищити маржинальність;

підтримка росту кредитного портфеля, але з жорстким контролем якості активів — зменшення частки NPL, впровадження передових моделей скорингу, реструктуризації і управління проблемними активами;

підвищення ліквідності і капіталу таким чином, щоб бути готовим до стрес-сценаріїв: наприклад, збільшення Buffer-капіталу, підвищення коефіцієнтів достатності капіталу (CAR) до рівнів, які відповідають міжнародним стандартам, використання стрес-тестів.

Третім важливим елементом є цифровізація та технологічна трансформація бізнес-моделі банку. Міжнародний досвід свідчить, що банки, які раніше інвестували в технології, цифрові канали, автоматизацію процесів, дистанційне обслуговування, мали вищу оперативну ефективність та гнучкість у реагуванні на зовнішні шоки. У випадку ПриватБанку це означає: прискорення розвитку онлайн-сервісів, мобільного банкінгу, застосування великих даних і машинного навчання в кредитному аналізі, підвищення якості обслуговування клієнтів і одночасно зменшення витрат на обслуговування. Це створює умови для зростання комісійних доходів, покращення клієнтського досвіду, зменшення операційних ризиків та формування конкурентної переваги.

Четвертий напрям — підвищення фінансової культури, розширення клієнтської бази і диверсифікація продуктів. У міжнародній практиці державні банки, які співпрацюють із приватним сектором, надають фінансування малому й середньому бізнесу, підтримують інновації, працюють над підвищенням фінансової грамотності населення. Для ПриватБанку це може означати: розширення сегмента МСБ, розробку нових продуктів (зокрема «зелені фінанси», «фінансування відновлення», «цифрові кредитування»), активну комунікацію з клієнтами, підвищення лояльності та довіри. Це також створює можливість переходу до більш стійкої бізнес-моделі, яка менш залежна від короткострокового прибутку і більше - від стабільного зростання.

П'ятий ключовий аспект — зовнішня інтеграція та залучення іноземного досвіду, партнерств і капіталу. Міжнародні студії показують, що ефективність державних банків часто підвищується, коли вони залучають стратегічних інвесторів, використовують міжнародні партнерства, або коли частка держави в банку зменшується у напрямку до приватизації чи публічного розміщення. Для ПриватБанку з урахуванням державної власності це може означати відкриття для стратегічних інвесторів, модернізацію управлінських систем за міжнародними стандартами, активну участь у міжнародних проєктах співфінансування, а також перехід до прозорішої корпоративної моделі.

Також слід виділити важливість регуляторної та макрофінансової адаптації банку до змін середовища. Українські державні банки, зокрема ПриватБанк, працюють в умовах високої невизначеності: збройний конфлікт, зміни валютного курсу, дефіцит бюджету, інфляція, ризик втрат активів. У такому контексті банк має побудувати гнучку модель управління ризиками, яка передбачає не лише роботу в режимі «бізнес-як-завжди», а наявність планів реагування на кризові сценарії: пік втрат, масове зняття вкладів, дефолти клієнтів, погіршення макроекономіки. Важливим є також розвиток стрес-тестування, резервування, контингентного планування, а також тісна співпраця з регулятором та відповідність міжнародним стандартам (BIS, IFRS, Basel III).

Не менш важливим є напрям екологічної, соціальної та корпоративної відповідальності (ESG), що в міжнародному контексті стає одним зі стратегічних критеріїв стійкості банків. Створення «зелених» кредитних програм, фінансування сталих проєктів, прозорість екологічних ризиків, підвищення соціальної відповідальності — усе це сприяє підвищенню довіри інвесторів, зниженню вартості залучення капіталу і підвищенню рейтингової оцінки банку. Хоча в українському контексті ця тема ще не є пріоритетною в повному обсязі, ПриватБанк може використати міжнародні приклади для впровадження подібних стандартів.

Сьогодні, коли держава відіграє значну роль у банківському секторі України, банку доцільно враховувати баланс між соціальною функцією й комерційною ефективністю. Міжнародний досвід показує, що державні банки, які чітко розділили комерційну діяльність і соціальні функції (тобто ставили останню у відповідний окремий блок із держпідтримкою), досягли кращих фінансових результатів. ПриватБанк, враховуючи свою форму власності, може створити два паралельні напрями: «комерційний універсал» з акцентом на прибутковість і ринкову діяльність, та «соціальний» напрям, що працює з держпрограмами, але має окреме управління, окреме фінансування, і менш впливає на загальну прибутковість банку.

Враховуючи все вищезазначене, можна сформулювати кілька рекомендацій для ПриватБанку:

- постійне вдосконалення управління ризиками, у тому числі кредитного ризику, операційного, ліквідності, пов'язане з воєнним та економічним контекстом.
- диверсифікація джерел доходу: зменшення частки доходів від державних програм і паперів, перехід до більш комерційних, ринкових продуктів з вищою маржинальністю.
- зміцнення капіталу та ліквідності відповідно до міжнародних норм і стандартів, що створює буфер для шоків.
- інвестування в технології, підвищення ефективності операцій, автоматизація, цифрові сервіси, що підвищує конкурентоздатність і знижує витрати.
- розвиток сегмента мсб, роздрібного бізнесу, фінансування інноваційних проєктів, «зелених» ініціатив — як частина стратегії зростання та стійкості.
- підготовка до міжнародної інтеграції — залучення стратегічних партнерів, участь у міжнародних фінансових структурах, навчання і запозичення кращих практик.

– чітке розмежування між комерційною та соціальною функціями банку з відповідним управлінням, метриками й звітністю.

– активне співробітництво з регуляторами, дотримання міжнародних стандартів, прозорість звітності, підвищення рейтингових показників — що сприяє зниженню вартості залучення капіталу.

У підсумку, перспективи покращення фінансового стану ПриватБанку при врахуванні міжнародного досвіду виглядають суттєвими, за умови що банк вибере послідовну стратегію, що включає модернізацію управління, фокус на комерційній діяльності з високою ефективністю, розвиток технологій, диверсифікацію та підвищення прозорості.

ВИСНОВКИ

1. У процесі виконання кваліфікаційної роботи були досягнуті поставлені завдання, що дозволило сформулювати комплексне уявлення про фінансовий стан державних банків України, зокрема АТ КБ «ПриватБанк», а також розробити практичні рекомендації щодо його покращення з урахуванням міжнародного досвіду.

2. Теоретичні аспекти оцінки фінансового стану державних банків були досліджені шляхом вивчення наукових підходів до трактування поняття «фінансовий стан» як інтегрованої характеристики ефективності та стабільності банківської установи. Обґрунтовано, що для державних банків ця категорія має особливе значення, оскільки їх діяльність безпосередньо впливає на рівень довіри до всієї банківської системи. Було встановлено, що комплексна оцінка фінансового стану має ґрунтуватися на системі кількісних та якісних показників, зокрема: платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів і достатності капіталу.

3. У ході дослідження охарактеризовано організаційно-економічну структуру АТ КБ «ПриватБанк», визначено його статус як найбільшого державного банку України, що виконує критично важливі функції у забезпеченні стабільності фінансової системи. Встановлено, що банк має розгалужену регіональну мережу, високий рівень цифровізації послуг та значну клієнтську базу, що створює як конкурентні переваги, так і відповідні ризики, пов'язані з управлінням великими обсягами ресурсів. Водночас виявлено високий рівень централізації управління, що дозволяє оперативно реагувати на зміни в економічному середовищі.

4. Аналіз фінансових показників діяльності АТ КБ «ПриватБанк» засвідчив зміцнення його позицій у банківському секторі України. Зокрема, за результатами останніх звітних періодів спостерігалось зростання обсягу активів, стабілізація структури зобов'язань, підвищення прибутковості, а також оптимізація витрат. Проте водночас було виявлено ряд проблем:

висока залежність від державної підтримки, нерівномірне зростання доходів у порівнянні з витратами на формування резервів та наявність ризикованих активів. Це свідчить про потребу в посиленні фінансового контролю та управління банківськими ризиками.

5. Оцінка фінансового стану державних банків у контексті банківської системи України дала змогу виявити їх критично важливу роль у стабілізації економіки, особливо в умовах воєнного стану та економічної нестабільності. Аналіз засвідчив, що державні банки забезпечують понад 50% загального обсягу банківських активів в Україні, водночас залишаючись більш стійкими порівняно з приватними банками. Однак, їх ефективність поступається комерційним установам у частині прибутковості та оптимізації витрат. Такий стан вимагає цілеспрямованих кроків щодо підвищення ефективності операційної діяльності державних банків та покращення корпоративного управління.

6. Прогнозування фінансового стану державних банків з урахуванням поточних макроекономічних трендів та банківських реформ дозволило визначити можливі сценарії розвитку. У базовому сценарії передбачається поступове покращення фінансових показників за умов збереження стабільного макроекономічного середовища, продовження співпраці з міжнародними фінансовими інституціями та вдосконалення нормативно-правової бази. У разі реалізації негативного сценарію, пов'язаного з посиленням зовнішніх ризиків або внутрішніх дисбалансів, можливе зниження прибутковості та зростання частки проблемних активів, що потребуватиме відповідних заходів державного втручання.

7. Практичні заходи щодо покращення фінансового стану державних банків базуються на досвіді країн ЄС, США та міжнародних фінансових організацій. Запропоновано: посилити внутрішній контроль та систему управління ризиками в банках, удосконалити підхід до оцінки якості активів (Asset Quality Review), запровадити сучасні системи управління капіталом та ліквідністю відповідно до стандартів Базель III, розширити

інструменти фінансового моніторингу, а також впровадити нові форми партнерства з приватним сектором для зниження фіскального навантаження на державу. Участь у міжнародних програмах технічної допомоги та адаптація європейських підходів до банківського нагляду сприятимуть зміцненню стійкості державних банків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз банківської діяльності: підручник / за ред. А. М. Герасимовича; Київський нац. екон. ун т ім. Вадима Гетьмана. 2 ге вид., без змін. Київ: КНЕУ, 2010. 599 с.
2. АТ КБ «ПРИВАТБАНК». Річний звіт за 2022 рік. URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>.
3. АТ КБ «ПРИВАТБАНК». Річний звіт за 2023 рік. URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>.
4. АТ КБ «ПРИВАТБАНК». Річний звіт за 2024 рік. URL: <https://privatbank.ua/about/finansovaja-otchetnost>.
5. Банки в умовах тривалої війни зберегли довіру клієнтів, високу операційну ефективність та прибутковість – Огляд банківського сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/banki-v-umovah-trivaloyi-viyni-zberegli-doviru-kliyentiv> (дата звернення: 07.11.2025).
6. Банківський сектор у I кварталі зберіг високу ліквідність та операційну прибутковість, попри воєнні дії – Огляд банківського сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bankivskiy-sektor-u-i-kvartali-zberig-visoku-likvidnist-ta-operatsiynu-pributkovist> (дата звернення: 07.11.2025).
7. Бортніков Г. П., Любич О. О., Гладких Д. М. Державні банки в умовах воєнного стану: ключові проблеми та заходи реагування. Фінанси України. 2022. № 4. С. 67–91.
8. Гриценко А. А. Інституціональні засади соціальної довіри в контексті фіскальної та монетарної безпеки. Фінанси України. 2021. № 7. С. 7–30.
9. Дешевші автокредити та депозити: що запропонують банки клієнтам у 2024 році. Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/ua/credits/articles/desheveyeavtokredity-i-depozitypredlagayuschie-banki-klientam-v-2024-godu/> (дата звернення: 07.11.2025).

10. Дробязко А. О., Любіч О. О., Камінська О. С., Борщук О. С. Місія банків за участю держави в капіталі у відновленні економіки. *Фінанси України*. 2022. № 9. С. 39–52.
11. Кораблін С. О. Монетарна безпека: окремі визначення та оцінки. *Фінанси України*. 2021. № 1. С. 7–45.
12. Кочетигова Т. В., П'яничук Д. О. Економічна сутність та необхідність формування фінансових ресурсів комерційного банку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 16. С. 726–729.
13. Криховецька З. М., Мигович Т. М. Роль банків із участю держави у забезпеченні фінансової стабільності національної економіки в умовах війни. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 4. С. 53–63.
14. Любіч О. О., Бортніков Г. П., Драчко-Єрмоленко Є. В. Шляхи посткризового відновлення банківських установ. *Наукові праці НДФІ*. 2020. № 4. С. 5–17.
15. Любіч О. О., Бортніков Г. П., Олійник Д. І. Модель бізнесу експортно-імпортного банку для України. *Фінанси України*. 2022. № 12. С. 22–41.
16. Наглядова статистика Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 07.11.2025).
17. Огляд банківського сектору. Лютий 2024 року. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektorulyutyi-2024-roku> (дата звернення: 07.11.2025).
18. Огородник В. В. Формування і реалізація стратегічних напрямів діяльності банків із державною участю в Україні. *Вісник Університету банківської справи*. 2018. № 2 (32). С. 56–61.
19. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 07.11.2025).
20. Про роботу банківської системи та валютного ринку з 24 лютого 2022 року в умовах воєнного стану. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pro->

robotu-bankivskoyi-sistemi-ta-valyutnogo-rinku-z-24-lyutogo-2022-roku (дата звернення: 07.11.2025).

21. Рейтинг стійкості банків за підсумками 4 квартала 2023. Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/> (дата звернення: 07.11.2025).

22. Рівень непрацюючих кредитів (NPL). URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl> (дата звернення: 07.11.2025).

23. Сенс Банк офіційно став державним. DW Україна. URL: <https://www.dw.com/uk/sens-bank-oficijno-stav-derzavnim/a-66320197> (дата звернення: 07.11.2025).

24. Станіславчук Н. О. Аналіз банківської діяльності: навч. посібник. Умань: Візаві, 2018. 191 с.

25. У якому банку краще отримувати пенсію. Finance.ua. URL: <https://finance.ua/ua/cards/u-jakomu-banku-krashe-otrymuvaty-pensiu> (дата звернення: 07.11.2025).

26. Хто «годує» банки зараз і навіщо їм шалені прибутки. Мінфін. URL: <https://minfin.com.ua/ua/credits/articles/hto-godue-banki-zaraz-i-navischo-yim-shaleni-pributki/> (дата звернення: 07.11.2025).

27. Руцишин Н. М., Мединська Т. В., Лихна С. П. Трансформація банківського сектору національної економіки в умовах сучасних викликів. Інфраструктура ринку. 2019. № 27. С. 337-344

28. Руда О.Л. Банківський нагляд та його вплив на банківську систему України. Агросвіт. 2022. № 5-6. С. 15-23.

29. Ситник Н., Пріцак Я. Банківська система України в умовах війни: ризики та оцінка безпеки. Молодий вчений, 2023. №6 (118). С.94-98

30. Пасічник В.В., Стельмах О.М. Банківський сектор України: стан та перспективи розвитку. Наукові праці НДФІ. 2021. Вип. 2 (162). С. 23-29

31. Чмутова І. М., Тисячна Ю. С. Аналіз банківської діяльності: навч. посібник. Харків: ХНЕУ, 2012. 307 с.

32. Прокопенко Н., Мирончук В., & Шепель І. Принципи функціонування банківської системи України в умовах війни. Економіка та

суспільство. 2022. No 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/15>

33. Gerschenkron A. Economic backwardness in historical perspective. Cambridge: Harvard University Press, 1962. 456 p.

34. Kornai J. Resource constrained versus demand constrained systems. *Econometrica*. 1979. Vol. 47, Iss. 4. P. 801–819.

35. Kouretas G., Pawłowska M. The impact of market structure of the banking sector on the growth of bank loans in the EU after the global financial crisis. NBP Working Papers. 2018. No. 277.

36. Lewis A. Economic Development with Unlimited Supplies of Labour. *The Manchester School*. 1954. Vol. 22, Iss. 2. P. 139–191.

37. Marshall W., Rochon L. Public Banking and Post Keynesian Economic Theory. *International Journal of Political Economy*. 2019. Vol. 48, Iss. 1. P. 60–75.

38. Marois T. A dynamic theory of public banks (and why it matters). *Review of Political Economy*. 2022. Vol. 34. Iss. 2. P. 356–371.

39. Micco A., Panizza U., Yanez M. Bank ownership and performance. Does politics matter? *Journal of Banking & Finance*. 2007. Vol. 31, Iss. 1. P. 219–241.

40. Nonperforming Loan (NPL) Definitions, Types, Causes, Consequences. URL: <https://www.investopedia.com/terms/n/nonperformingloan.asp> (дата звернення: 07.11.2025).

41. Public development banks: towards a better model. 2017. A Eurodad discussion paper co-sponsored by Afrodad and Latindadd. 32 p.

42. Shleifer A., Vishny R. Politicians and firms. *The Quarterly Journal of Economics*. 1994. Vol. 109, Iss. 4. P. 995–1025.

43. Stiglitz J. The Role of the State in Financial Markets. Proceedings of the World Bank Annual Conference on Economic Development. Washington, DC: World Bank, 1993. P. 19–52.

44. Transition Report 2020–21: The State Strikes Back / EBRD. 2020. 128 p.
45. Ture H. Revisiting the Stabilization Role of Public Banks: Public Debt Matters. IMF Working Papers. 2021. Iss. 7.